

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Vapaaehtoissovittelijoiden kokemuksia lähisuhdeväkivaltatapausten käsittelyssä

Pulkkinen, Katri

2013 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Vapaaehtoissovittelijoiden kokemuksia
lähisuhdeväkivaltatapausten käsittelyssä

Pulkinen, Katri
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2013

Katri Pulkkinen

Vapaaehtoissovittelijoiden kokemuksia lähisuhdeväkivaltatapausten käsittelyssä

Vuosi 2013 Sivumäärä 46

Tämän opinnäytetyön aiheena on vapaaehtoissovittelijoiden kokemukset lähisuhdeväkivaltatapausten käsittelyssä. Rikos- ja riita-asioiden sovittelulla tarkoitetaan matalankynnyksen palvelua, jossa rikoksen osapuolet voivat yhdessä sopia asiansa puolueettomien vapaaehtoissovittelijoiden läsnä ollessa. Lähisuhdeväkivaltatapauksissa tämä tarkoittaa sitä, että sovitteluun tulevat voivat käydä läpi mahdollisia syitä väkivaltatilanteen syntyyn. Joissakin tapauksissa sovittelu on vaihtoehto oikeudenkäynnille, mutta viime kädessä syyttäjä päättää nostaa-ko hän syytteen.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia mahdollisuuksia rikosten sovittelulla on verrattuna perinteiseen oikeudenkäyntimenettelyyn. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jonka aineistonkeruumenetelmänä on käytetty teemoitettua yksilöhaastattelua. Haastattelin viitti Helsingin kaupungille lähisuhdeväkivallansovitteluja tekevää vapaaehtoissovittelijaa. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin.

Opinnäytetyöni tutkimustulosten mukaan lähisuhdeväkivallan sovittelu voi antaa paljon sekä väkivallan tekijälle että sen uhrille, mutta tiettyjen sovitteluun kuuluvien kriteerien pitää täytyä. Sovittelua ei esimerkiksi voi tehdä sellaisissa tapauksissa, joissa parisuhteessa on ollut pitkään jatkuvaa tai ajan kuluessa pahenevaa väkivaltaa. Sovitteluun valitaan tapauksia, joiden yhteydessä on tarkasti selvitetty, että osapuolia ei painosteta millään lailla, vaan he osallistuvat sovitteluun täysin vapaaehtoisesti.

Onnistuneissa sovitteluissa sovitteluun tulleet ovat saaneet keskustella parisuhteestaan ja omasta elämäntilanteestaan, mitä oikeudenkäynnissä ei ole mahdollista tehdä. Tämän lisäksi sovitteluun tulevia voidaan neuvoa ottamaan yhteyttä muihin auttaviin tahoihin, kuten esimerkiksi Lyömätön linja tai AA. Tällaisissa tapauksissa sovittelu toimii myös erinomaisena palveluun ohjauksena.

Asiasanat: sovittelu, restoratiivinen oikeus, lähisuhdeväkivalta, parisuhdeväkivalta, pahoinpitely

Katri Pulkkinen

The experiences of voluntary mediators in the mediation of domestic violence

Year	2013	Pages	46
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to find out what possibilities crime mediation possesses in comparison to traditional litigation procedures. In the present study, the term “mediation” is used to describe a low threshold service, where the parties connected through a crime could work through their issues in the presence of impartial voluntary mediators. In the context of domestic violence, this means that those attending mediation have an opportunity to discuss possible causes for the emergence of violent situations. In some cases, mediation is an alternative to litigation, but ultimately it is up to the prosecutor to decide if charges will be brought.

The study was qualitative. The data was collected by interviewing five voluntary mediators of domestic violence of the city of Helsinki. The theme interviews were recorded and transcribed. The data were analyzed using content analysis.

The results indicated that the mediation of domestic violence could be of value both to the perpetrators and the victims of domestic violence, under the condition that certain criteria for mediation were met. Mediation could not be used in situations where, for instance, the violence had been a part of the relationship for a long time, or where the pattern of violence had escalated over time. Cases are chosen for mediation when, after thorough investigation, it can be confirmed that the parties involved are not being subjected to any kind of pressure, but are completely consenting participants in the mediation process.

In successful mediations, the parties have opportunities to discuss their relationship and their life situations, unlike in litigation processes. In addition, those attending mediation can be advised to get in contact with other helpful organizations, such as the AA and “Lyömätön linja” (transl. “The Unbeatable Line”, an call service committed to stopping and preventing domestic violence, whose services are aimed at assailants). In such cases, mediation can act as an excellent guide to appropriate services.

Keywords: mediation, victim-offender-mediation, restorative justice, domestic violence, spousal abuse, battery

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Erlaisia lähisuhdeväkivallan muotoja	7
2.1	Perheväkivalta, parisuhdeväkivalta vai lähisuhdeväkivalta?	9
2.2	Lähisuhdeväkivallan syklisyys ja traumaattinen kriisi	12
2.3	Lähisuhdeväkivaltaan liittyviä tilastoja	14
2.4	Erlaiset lähisuhdeväkivallan selitysmallit	16
2.5	Miesten ja naisten tekemän väkivallan erot.....	17
3	Sovittelun ja väkivaltatyön taustaa.....	18
3.1	Sovittelu nykypäivänä Suomessa	20
3.2	Sovittelu lähisuhdeväkivaltatapauksissa	24
3.3	Väkivaltatapaukset rikoslaisissa	25
4	Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	26
5	Opinnäytetyön toteuttaminen	28
5.1	Menetelmälliset valinnat.....	28
5.2	Luotettavuus opinnäytteessä.....	30
6	Opinnäytetyön tutkimustulokset	31
6.1	Mitä hyviä ja huonoja puolia sovittelussa on verrattuna oikeudenkäyntiin?... ..	31
6.2	Mitä hyvältä sovittelijalta ja sovittelulta vaaditaan?	35
6.3	Mitä kehitettävää sovittelussa olisi?	38
7	Johtopäätökset ja pohdintaa	40
	Lähteet	43
	Liitteet.....	45

1 Johdanto

Kiinnostukseni lähisuhdeväkivallan sovitteluun heräsi pari vuotta sitten, kun osallistuin Helsingin kaupungin järjestämään sovitteluseminaariin. Seminaarissa käsiteltiin paneelikeskusteluna lähisuhdeväkivallan sovittelua, ja siihen osallistui sekä sovittelutoimiston työntekijöitä että lähisuhdeväkivallan sovittelua vastustavia ihmisiä erilaisista järjestöistä. Paneelikeskustelussa mielipiteet erosivat toisistaan niin paljon, että vaikutti siltä, etteivät osanottajat puhuneet edes samasta asiasta. Myöhemmin tutustuin aiheeseen vielä lukemalla erilaisia verkon keskustelupalstoja ja sanomalehtien mielipidekirjoituksia.

Aiheeseen tutustuessani huomasin, että lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyy paljon ristiriitaisia tunteita. Lähisuhdeväkivallan sovittelun vastustamista on ollut erityisesti naisasialiikkeen keskuudessa. Vaikutti siltä, että monessa tapauksessa syynä negatiiviseen suhtautumiseen oli se, että nähtiin mustavalkoisesti lähisuhdeväkivallan tekijän olevan aina mies ja sen uhrin olevan aina nainen. Toinen syy sovittelun vastustamiselle oli se, että uskottiin lähisuhdeväkivallan uhrin olevan alisteisessa asemassa väkivallan tekijään nähden.

Sovittelun peruseräpäätteisiin kuuluu kuitenkin se, että soviteltavia tapauksia valittaessa otetaan aina huomioon rikos kokonaisuudessaan. Lähisuhdeväkivaltatapauksissa ei koskaan valita soviteltaviksi niitä tapauksia, joissa väkivalta on ollut jatkuvaa tai ajan myötä pahenevaa. Suomessa sovittelun tarkoituksena on vähentää oikeusviranomaisten taakkaa niissä tapauksissa, joissa oikeuskäsittelyyn joutuessaan sakko ei olisi kovinkaan suuri. Sovittelun tarkoituksena on käydä läpi rikoksen uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia vahinkoja puolueettomien sovittelijoiden läsnä ollessa. Sovittelussa tavoitteena on saada aikaan kumpaakin osapuolta tyydyttävä sopimus, joka kirjataan ylös seuranta-aikaa varten. Parhaimmassa tapauksessa sovittelu voi auttaa, sekä rikoksen uhria että tekijää, käsittelemään ongelmaa ja pääsemään eteenpäin.

Mielestäni lähisuhdeväkivallan sovittelun tutkiminen on tärkeää, koska aihe on ollut viime vuosina paljon yleisessä keskustelussa, mutta aihetta ei ole tutkittu kovinkaan paljon. Käytännössä opinnäytetyössä pääasiallisesti termiä lähisuhdeväkivalta, koska terminä se kattaa kaiken mahdollisen läheisessä suhteessa tapahtuvan väkivallan. Pariskunnan välisen väkivallan lisäksi se tarkoittaa myös esimerkiksi lapsen vanhempaan kohdistamaa väkivaltaa tai sisarus-ten välistä väkivaltaa.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja sen tarkoituksena oli selvittää, kuinka hyvin sovittelu sopii lähisuhdeväkivaltatapauksien käsittelyyn. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä oli kolme:

Mitä hyviä ja huonoja puolia lähisuhdeväkivallan sovittelussa on verrattuna oikeudenkäyntiin?

Mitä hyvältä sovittelijalta ja sovittelulta vaaditaan?

Mitä kehitettävää sovittelussa olisi?

Aineiston keruun tein haastattelemalla viittä lähisuhdeväkivallan vapaaehtoissovittelijaa käyttäen teemahaastattelua. Valitsin sovittelijat haastattelun kohderyhmäksi, koska uskoin, että heillä ”alan ammattilaisina” olisi tarjottavanaan paljon sellaista hiljaista tietoa, joka ansaitsi päästä kuuluviin. Haastattelumateriaalin keräsin syksyllä 2013.

2 Erilaisia lähisuhdeväkivallan muotoja

Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy monenlaisessa eri muodossa ja nämä väkivallan eri muodot esiintyvät monesti samanaikaisesti. Lähisuhdeväkivalta määritellään väkivallaksi, jonka tekijänä voi olla esimerkiksi uhrin nykyinen tai entinen avo- tai aviopuoliso tai seurustelukumppani, vanhempi, lapsi tai sisarus tai joku muu uhriin läheisessä suhteessa oleva henkilö. (Kaitue, Noponen & Slåen 2007, 12.) Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan kaikkea toimintaa, joka voi aiheuttaa suhteen toiselle osapuolelle fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista vahinkoa osapuolten ikään tai sukupuoleen katsomatta. Tällaisia tekoja voivat olla esimerkiksi lyöminen ja potkiminen, pelottelu, nöyryyttäminen ja vähättely, erilaisiin seksuaalisiin tekoihin pakottaminen ja painostaminen ja erilaiset tavat kontrolloida suhteen toista osapuolta, esimerkiksi toisen tekemisten rajoittaminen tai väkivallan uhrin eristäminen tämän sukulaisista tai ystäväistä. (Marttala 2011, 39.)

Fyysinen väkivalta on aina paljon helpommin sekä selitettävissä että tunnistettavissa kuin uhrin kokema muu väkivalta, mutta fyysinen väkivalta on harvemmin ainoa väkivallan tekijän käyttämä väkivallan muoto. Useiden aikaisemmin väkivaltaa parisuhteessaan kokeneiden mukaan väkivalta alkaa useimmiten henkisenä väkivaltana, joka voi olla sekä sanallista että sanatonta. Henkisellä väkivallalla tarkoitetaan esimerkiksi nimittelyä, alistamista, nöyryyttämistä, fyysisellä väkivallalla uhkailua ja pelottelua, painostamista, vähättelyä tai pilkkaamista sekä syyttelyä, häirintää, raivoamista sekä toisen tekemisten kontrollointia. (Marttala 2011, 46.) Esimerkiksi omaisuuden rikkominen tai perheen lemmikkieläinten tappaminen tai kiduttaminen on henkisen ja fyysisen väkivallan välimaastossa (Lehtonen & Perttu 1999, 38).

Pitkään jatkunut henkinen väkivalta saa ihmisen itsetunnon murenemaan ja tämän itsekin epäilemään itseään ja omia kokemuksiaan. Marttalan (2011, 46) mukaan monet väkivaltaisesa parisuhteessa elävät naiset, jotka ovat tulleet pyytämään apua, ovat epäilleet tulleen hulluiksi. Marttalan mukaan nainen saattaa tällaisessa tilanteessa tunnistaa miehen käyttäytyvän väärin, mutta kuitenkin samaan aikaan epäillä itseään ja tuntee itsensä epäonnistuneeksi, huonoksi tai pahimmassa tapauksessa jopa hulluksi. Näin voi käydä varsinkin silloin kun myös oma kumppani kyseenalaistaa uhrin mielenterveyden.

Parisuhdeväkivallassa on monesti mukana myös seksuaalinen hyväksikäyttö. Seksuaalinen hyväksikäyttö on aina rikos, oli tekijänä sitten uhrin puoliso tai täysin tuntematon henkilö. Jos väkivallan tekijä on uhrille tuttu, voi väkivallan tunnistaminen olla uhrille vaikeaa: voi olla vaikeaa erottaa, mikä on normaalia parisuhteessa esiintyvää seksuaalista kanssakäymistä ja mikä pakotettua. Seksuaalinen väkivalta parisuhteessa saattaa ilmetä esimerkiksi siten, että uhri suostuu seksiin myötäiläkseen väkivaltaista kumppaniaan ja näin välttääkseen riitatilanteet. Parisuhteessaan seksuaalista väkivaltaa kokenut harvemmin määrittelee kokemaansa raiskaukseksi, vaikka tiedostaisikin sen, ettei ole ollut tilanteessa täysin halukas. (Kaitue ym. 2007, 14.)

Seksuaalista väkivaltaa voi esiintyä monella eri tavalla: se voi olla esimerkiksi raiskaus, pakottaminen nöyryyttäviin seksuaalisiin tekoihin tai toisen väkisin koskettelua, mutta myös huoraksi nimittelyä ja toisen ruumiinosien arvostelua tai vertaamista. Marttalan mukaan seksuaalinen väkivalta voi olla kaikkea nöyryyttävästä käytöksestä raiskaukseen. Seksuaalinen väkivalta liittyy usein myös väkivaltaisiin parisuhteisiin: pahoinpitely saattaa esimerkiksi päätyä raiskaukseen tai väkivallan tekijä voi vaatia toista suostumaan seksiin jälkeenpäin sovinnon merkiksi. (Marttala 2011, 49.) Seksuaalisessa väkivallassa on kuitenkin aina kyse vallankäytöstä ja alistamisesta, eikä niinkään seksistä (Lehtonen & Perttu 1999, 42).

Taloudellisella väkivallalla tarkoitetaan sitä, että toinen pariskunnan osapuoli kontrolloi pariskunnan yhteistä rahankäyttöä. Taloudellinen väkivalta voi olla esimerkiksi sitä, että kumppani pidetään viikkorahan varassa tai että vaaditaan täydellistä selvitystä kaikista tämän käyttämistä rahoista ja siitä, mihin rahat ovat menneet. Taloudellista väkivaltaa esiintyy tyyppillisesti juuri niissä parisuhteissa, joissa puoliso ei käy kodin ulkopuolella töissä, vaan esimerkiksi hoitaa lapsia kotona. (Kaitue ym. 2007, 15.) Taloudellinen väkivalta voi olla esimerkiksi sitä, että väkivaltainen puoliso saa yksin päättää kaikista perheen hankinnoista tai käyttää puolisonsa rahaa ilman tämän lupaa tai, että väkivaltainen puoliso estää toisen oman rahankäytön (Marttala 2011, 49).

Piileväksi eli latentiksi väkivallaksi kutsutaan tilannetta, jossa uhkaava ilmapiiri on jatkuvasti läsnä, vaikka itse väkivallan tekoja ei olisikaan. Piilevää väkivaltaa kohtaava uhri pyrkii monesti miellyttämään väkivaltaista puolisoaan esimerkiksi pyrkimällä ennakoimaan tämän mielialoja ja toimimaan tällöin tietyllä tavalla välttääkseen väkivaltatilanteita. (Lehtonen & Perttu 1999, 44). Väkivallalla uhkailu on myös hyvin oleellinen osa lähisuhdeväkivaltaa. Väkivallan uhka antaa uhrille tunteen siitä, että väkivaltaa voi olla milloin tahansa; tällöin uhri monesti mieluummin käyttäytyy miellyttääkseen puolisoaan, jotta rauha säilyisi. Lähisuhdeväkivallassa on tyyppillistä myös, että parin yhteisiä lapsia käytetään väkivallan välineenä: uhri voi esimer-

kiksi pelätä tekijän satuttavan lapsia tai, että jos tämä haluaa erota väkivallan tekijästä, tämä ei eron jälkeen saisi enää nähdä lapsiaan. (Marttala 2011, 47.)

Lähisuhdeväkivaltaan liittyy myös olennaisesti uhrin kontrollointi, joka voi olla esimerkiksi, jo aikaisemmin mainitsemaani, ystävien ja sukulaisten tapaamisen rajoittamista. Lisäksi väkivaltainen puoliso saattaa vahtia toisen tekemisiä kodin ulkopuolella, jolloin uhri voi joutua selittelemään menemisiään ja esimerkiksi hoitamaan asiansa minuuttiaikataululla. Tekijä voi olla esimerkiksi sairaalloisen mustasukkainen, jolloin voi seurata esimerkiksi pettämissyytöksiä. (Marttala 2011, 47). Monesti uhrin tekemisten rajoittamisen seurauksena on se, että uhrin läheiset ihmissuhteet loitontuvat ja mahdollisesti lopulta jäävät kokonaan pois uhrin elämästä. Sen lisäksi, etteivät ystävät ja sukulaiset välttämättä tällöin osaa epäillä parisuhdeväkivaltaa, menettää uhri myös ne terveen parisuhteen vertailukohteet, joiden ansiosta uhri voisi helpommin päättää lähteä väkivaltaisesta parisuhteestaan.

Hengellinen väkivalta määriteltiin ensimmäisen kerran 1980-luvulla Suomen evankelisluterilaisen kirkon väkivaltatyöryhmän toimesta. Hengellinen väkivalta on uskonnollisävytteistä lähisuhdeväkivaltaa. Hengellisessä väkivallassa tyypillisesti esiintyvä piirre on sellainen, että henkisessä alistamisessa tuodaan esille sellaisia Raamatussa olevia kohtia, joissa tuodaan esille naisen alamaisuutta miestänsä kohtaan: jos vaimo ei totellut miestänsä, tätä halveksuttiin. Marttalan mukaan tämänkaltaisen parisuhdeväkivalta aiheutti väkivaltaa kokeneelle pelkoa siitä, että tämä suljetaan yhteisön ulkopuolelle. (Marttala 2011, 48-49.) Lehtosen ja Pertun (1999, 39) mukaan tähän on ollut syynä kirkon sisällä vallitseva patriarkaalinen rakenne, joka on joskus aiemmin rohkaissut miehiä kurittamaan ja alistamaan vaimojaan hyvinkin avoimesti.

2.1 Perheväkivalta, parisuhdeväkivalta vai lähisuhdeväkivalta?

Joidenkin parisuhde-käsitteeseen liittyvien määrittelyiden mukaan parisuhde muodostuu, kun parisuhteen osapuolten välillä on tunneside ja he tuntevat sekä vastuuta että velvollisuuksia toisiaan kohtaan. Oleellinen tekijä parisuhteen muodostamisessa on myös se, että parisuhteen osapuolet itse mieltävät, että heillä on keskenään parisuhde. Flinckin mukaan miehen ja naisen luomassa parisuhteessa on parisuhteen osapuolten välillä eroavaisuuksia: näitä eroja ovat esimerkiksi parisuhteen sisällä olevat roolimallit. Miehisuus ja naiseus ovat fyysisesti, psyykkisesti ja biologisesti erilaisia keskenään. Parisuhde on sosiaalinen, moraalinen ja uskonnollinen järjestelmä, johon liittyvät säännöt, uskomukset, roolit, toimintarakenteet ja kommunikointitavat. Parisuhteen osapuolet ovat jatkuvassa, dialogisessa suhteessa maailmaan ja toisiinsa ja vaikuttavat toistensa elämään ja hyvinvointiin. (Flinck 2006, 15.)

Suomessa parisuhdeväkivallasta on usein puhuttu perheväkivaltana, koska parisuhteen osapuolten on ajateltu olevan ensisijaisesti samaa perhettä. Termillä parisuhdeväkivalta on pitkään viitattu miehen naiseen kohdistamaan väkivaltaan, joka tapahtuu avioliitossa. Termi perheväkivalta on saanut aikaan paljon kritiikkiä, koska se ei joidenkin mielestä ota huomioon väkivallan nk. sukupuolittuneisuutta. Lisäksi termi perheväkivalta voi saada joidenkin mielestä aikaan mielikuvan, että väkivalta koskee koko perhettä, ja näin ollen on koko perheen ongelma eikä pelkästään väkivallan tekijän. Samasta syystä monet katsovat, että termi parisuhdeväkivalta on ongelmallinen. (Niemi 2010, 17.) Opinnäytetyössäni käytän kuitenkin termiä lähisuhdeväkivalta, koska se on nykypäivänä yleisesti käytetty sen monipuolisuuden vuoksi.

Lähisuhdeväkivaltaan liittyvässä keskustelussa feminististä näkökulmaa kannattavat henkilöt puhuvat esimerkiksi sukupuolittuneesta tai sukupuolistuneesta väkivallasta ja naiseen kohdistuvasta väkivallasta. Kun puhutaan naiseen kohdistuvasta väkivallasta, korostetaan useimmiten naisten olevan parisuhdeväkivaltatilanteissa uhreina ja miehiä väkivallan tekijöinä. Sukupuolittuneesta väkivallasta keskusteltaessa puhutaan usein myös siitä, että parisuhdeväkivaltaan liittyy olennaisesti miehen halu kontrolloida puolisoaan. (Niemi 2010, 17.) Väkivaltatutkimuksiin sekä yleiseen väkivaltakeskusteluun näyttää vaikuttaneen olennaisesti 1970- ja 1980-luvuilla kehittynyt radikaalifeminismi. Radikaalifeminismin keskeisimpiä ajatuksia on, että miehet käyttävät väkivaltaa kontrolloidakseen naisia ja pitääkseen yllä valta-asemaansa naisten suhteen. Sukupuolittuneeseen eli feministiseen väkivallan käsitysmalliin liittyy olennaisesti ajatus patriarkalisesta yhteiskunnasta. (Keskinen 2005, 25.)

Myöhemmin kun perheväkivalta-ilmiötä on alettu ymmärtää ja käsittää monipuolisemmin, on otettu käyttöön termi lähisuhdeväkivalta. Käsitteenä tämä sisältää kaiken mahdollisen läheisissä suhteissa tapahtuvan väkivallan. Lähisuhdeväkivalta-termin hyviä puolia on se, että sillä voidaan tarkoittaa muutakin kuin heterosuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa: sillä voidaan tämän lisäksi tarkoittaa myös monenlaista muunlaista väkivaltaa, esimerkiksi myös vanhemman ja lapsen tai sisarusten välillä esiintyvää väkivaltaa. (Niemi 2010, 17.) Termi lähisuhdeväkivalta käsittää käytännössä kaiken mahdollisen väkivallan, mitä voi tapahtua läheisissä suhteissa, mutta ei esimerkiksi kadulla tuntemattoman ihmisen tekemää väkivaltaa.

Ilmiönä parisuhdeväkivalta nousi yhteiskunnalliseen keskusteluun 1970-luvulla naisasia-liikkeen myötä. Feministisestä näkökulmasta katsottuna parisuhdeväkivallassa on oleellisena tekijänä miehen halu käyttää ja ylläpitää omaa valta-asemaansa parisuhteessa sekä naisen kontrolloiminen. (Niemi 2010, 19.) Julkisuudessa väitetäänkin yleisesti, että perheväkivaltatilanteissa miehen osuus on 90 prosenttia, kun taas naisen osuus vain 10 prosenttia. On jopa väitetty, että noin 40 prosenttia naisista on joutunut lähisuhdeväkivallan uhreiksi tai he ovat joutuneet kokemaan lähisuhdeväkivallan uhkaa. (Törrönen 2009, 28.) Tämänkaltaisessa femi-

nistisessä väkivaltakeskustelussa voidaan huomata varsin omalaatuiset lähtökohdat ylipääntään käsittää väkivaltailmiötä: että nainen ei voisi olla väkivaltainen.

Parisuhdeväkivallan muodot voidaan jakaa kahteen erilaiseen näkökulmaan: sukupuolittuneen parisuhdeväkivallan ja konfliktilähtöisen parisuhdeväkivallan näkökulmiksi. Keskeisin ero näissä käsitteissä on se, miten parisuhteessa esiintynyt väkivalta nähdään. Sukupuolittuneessa väkivallassa ajatellaan, että väkivalta on yksisuuntaista eli miehen naiseen kohdistamaa, jolloin naisen rooli parisuhteessa nähdään uhrina. Konfliktilähtöisestä väkivallan näkökulmasta parisuhdeväkivalta nähdään tapauksina, jotka nousevat parisuhteen konfliktitilanteissa, jolloin väkivalta nähdään molemmansuuntaisena ilmiönä. Tämä tarkoittaa siis sitä, että parisuhdeväkivalta nähdään sellaisena, mihin molemmat parisuhteen osapuolet ovat olleet osallisena. (Niemi 2010, 19; myös Piispa 2011, 16.)

Konfliktilähtöisen parisuhdeväkivallan mukaan parisuhdeväkivalta on aina tilannesidonnaista, ja siinä on aina kaksi osapuolta. Konfliktilähtöisessä parisuhdeväkivaltakuvauksessa otetaan aina huomioon parisuhteessa olevan erityislaatuinen dynamiikka ja se, että kummatkin parisuhteen osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Tällöin nähdään myös se, että väkivallan taustalla voi olla monia asioita, jotka ovat saattaneet vaikuttaa siihen, että tilanne on kärjistynyt ja parisunnan välillä on ollut väkivaltaa. Konfliktilähtöisessä väkivallan tarkastelussa sukupuoli otetaan kyllä huomioon väkivaltaan mahdollisesti vaikuttavana tekijänä, mutta sitä ei koskaan nosteta tärkeimmäksi väkivaltaa selittäväksi asiaksi. (Niemi 2010, 21.)

1990-luvulla tehtyjen perheväkivaltatutkimusten perusteella voidaan perheväkivaltaa luokitella neljällä eri tavalla: yleiseksi kahdenväliseksi väkivallaksi, intiimiksi terroriksi, väkivaltaiseksi vastustamiseksi sekä molemminpuoliseksi väkivaltaiseksi kontrolliksi. Ensimmäiseksi mainittu, yleinen kahdenvälinen väkivalta ei ole kovin vakavaa, usein toistuvaa eikä pahene ajan kuluessa. Yleiseen kahdenväliseen väkivaltaan ei liity selkeää toisen kontrolloimista. Väkivaltaisella vastustamisella tarkoitetaan yleensä itsensä puolustamista väkivaltaisilla keinoin, ja sitä esiintyy useimmiten naisten tekemässä väkivallassa. Intiimillä terrorilla taas tarkoitetaan juuri aikaa myöten raaistuvaa väkivaltaa parisuhteessa. (Flinck 2006, 19.)

Vakavasta ja pitkään kestäneestä naiseen kohdistuvasta väkivallasta on paljon arvokasta ja laadukasta tutkimusaineistoa: näissä tutkimuksissa haastatellaan yleensä joko väkivaltaisia miehiä tai väkivallan uhreiksi joutuneita naisia. Kuitenkin naisen tekemästä ja mieheen kohdistuvasta väkivallasta on hyvin vaikeaa löytää kattavaa tutkimusaineistoa. Mielestäni olisi enemmänkin kuin suotavaa, että naisten tekemää väkivaltaa käsiteltäisiin enemmän julkisuudessa: tosiasia kuitenkin on, että sitäkin on olemassa.

2.2 Lähisuhdeväkivallan syklisyys ja traumaattinen kriisi

Väkivaltatilanteiden esiintyminen parisuhteessa on usein jaksottaista eli syklistä. Tällä tarkoitetaan sitä, että suhteessa vaihtelevat väkivaltaisen käyttäytymisen ja rauhallisen ajan jaksot. Lehtosen ja Pertun mukaan väkivaltaisessa parisuhteessa esiintyy usein kolme erilaista ajanjaksoa, jotka kaikki vaikuttavat toisiinsa. Nämä ajanjaksot ovat jännittynyt aika ennen väkivaltatilannetta, väkivaltatilanne sekä nk. ”kuherruskuukausi” väkivaltatilanteen jälkeen. Jännittyneenä aikana väkivaltaisen puolison ärsyyntyneisyys yleensä kasvaa ja ilmenee siten, että väkivaltainen puoliso saattaa olla tyytymätön esimerkiksi puolison ulkonäköön, keittotaitoihin tai lapsen kasvatustapoihin. Tässä vaiheessa väkivallan uhrin jännittyneisyys kasvaa ja tämä saattaa pelätä, että aikaisemmin parisuhteessa ilmennyt väkivaltatilanne saattaa toistua: uhri esimerkiksi saattaa alkaa myötäillä väkivaltaista puolisoaan, ettei tämä ärsyyntyisi liikaa. Väkivaltatilanteen jälkeen sen uhriksi joutunut on yleensä hyvin pelokas ja voi kokea itsensä nöyryytetyksi. Väkivallan tekijä saattaakin monesti jälkepäin olla, kuin mitään ei olisi tapahtunutkaan. Väkivaltaisesti käyttäytynyt parisuhteen osapuoli saattaa esimerkiksi väittää, ettei muista koko tapahtumaa tai että uhriksi joutunut on ymmärtänyt koko tilanteen väärin. Joskus väkivaltainen puoliso potee huonoa omaatuntoa väkivaltaisesta purkautumisestaan ja saattaa hemmotella ja hyvittää uhriaan tai pyydellä anteeksi. Tätä aikaa kutsutaan kuherruskuukaudeksi. Eri vaiheiden ilmaantumisen tiheys saattaa muuttua suhteen aikana ja mahdollisesti kuherruskuukausi-vaihe jäädä kokonaan pois. (Lehtonen & Perttu 1999, 53-54.)

Kun ihminen joutuu kokemaan tapahtuman, joka vaurioittaa hänen psyykettään, on kyseessä traumaattinen kriisi. Traumaattisesta kriisistä ylitsepääseminen edellyttää aina psyykkistä työskentelyä, ja siitä johtuvat reaktiot voivat pitkittyä, jos niitä kohdannut ihminen ei pysty käsittelemään niitä ajallaan. Oli traumatisoiva tapahtuma sitten onnettomuus, väkivaltatilanne tai läheisen ihmisen menetys, on yhteisenä tekijänä usein se, ettei tapahtumaa voi ennakoita. Traumaattisessa kriisissä on neljä vaihetta, joiden jokaisen läpikäyminen on hyvin tärkeää. (Lehtonen & Perttu 1999, 59.)

Psyykkisen sokin tarkoituksena on suojata mieltä sellaiselta tiedolta, jota se ei siinä tilanteessa pysty käsittelemään. Sokkitilassa ihmisen aistit terävöityvät ja tällöin sokissa olevan ihmisen aivot pystyvät vastaanottamaan tietoa ilman normaalioloissa aivoissa esiintyvää valikointia. Sokinaikaiset aistihavainnot ovat todella voimakkaita ja yksityiskohtaisia, joista monesti aivot jälkepäin tuottavat ns. ”flashbackejä”. Flashbackit voivat liittyä kaikkiin viiteen aistiin, mutta yleisimpiä kuitenkin ovat näköhavainnot: sokissa olevan ihmisen aivojen koko kapasiteetista on käytössä suurempi osa kuin normaalielämässä. Psyykkisessä sokissa olevan ihmisen kannalta on hyvin tärkeää se, että häntä auttava ammattihenkilökunta tietää, miten suhtautua tähän. Auttamaan tulleiden käyttäytyminen ja heidän sanansa voivat olla sokissa

olevan kannalta joko myönteisiä tai kielteisiä: se voi vaikuttaa myönteisesti ja tukevasti uhrin selviytymisprosessissa tai lisätä tämän ahdistusta. (Saari 2000, 42-44.)

Psyykkisessä sokissa olevan ihmisen kokemus ajasta useimmiten muuttuu: lyhyt aika voi tuntua todella pitkältä ja toisinpäin. Lisäksi yksi sokkiin liittyvä ilmiö on supermuisti: ihminen voi muistaa toimia lyhyen ajan sisällä käsittämättömän monella tavalla. Saaren mukaan sokkivaihe vaikuttaa ihmiseen niin, että ihminen saa sen aikana käyttöönsä kaiken tiedon, mitä on tämän elämän aikana kertynyt. Tavanomaista sokkitilassa olevalle ihmiselle on se, että mitä järkyttävämpi tapahtuma, sitä varmemmin ihmisen tunteet puuttuvat: kaikki tämä palvelee hengissä säilymistä. Psyykkisessä sokissa saattaa esiintyä myös dissosiaatiota, joka on eräs psykologinen ilmiö. Dissosiaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa sen uhri kokee katselevansa tapahtumia oman kehonsa ulkopuolelta. Tämänkin tarkoituksena on suojata ihmisen mieltä: kauheat tapahtumat voivat olla helpompaa kestää, jos ei ikään kuin ole itse enää paikalla. Dissosiaatio on hyvin tyypillistä esimerkiksi pitkään kestävässä väkivaltatilanteissa. (Saari 2000, 44-47, 51.)

Psyykkisessä sokissa olevan ihmisen päätöksentekokyky ei kuitenkaan toimi monesti samalla lailla kuin ennen, vaan ulkopuolinen voi joutua neuvomaan tätä hyvin yksinkertaisissakin asioissa. Yleensä sokkivaihe kestää parista tunnista vuorokauteen, mutta joissakin hyvin järkyttävissä tapauksissa se saattaa kestää kauemmin. Psyykkisen sokin jälkeen seuraa reaktiovaihe, johon siirrytään pikkuhiljaa. Oleellista reaktio-vaiheeseen siirtymisessä on se, että välitön vaara on ohi ja uhri kokee olevansa turvassa. (Saari 2000, 48-49, 52.) Reaktiovaihe alkaa useimmiten parin päivän tai viikon sisällä ja kestää useimmiten 2-4 viikkoa. Reaktiovaiheessa esiintyy yleensä voimakkaita tunteita: ahdistusta, pelkoa, itkuisuutta, keskittymisvaikeuksia, syyllisyyttä ja häpeää. Reaktiovaiheessa saattaa ilmaantua myös somaattisia oireita, esimerkiksi univaikeuksia, sydämentykytyksiä, painon tunnetta rinnassa, pahoinvointia ja päänsärkyä. Reaktiovaiheessa uhri alkaa ymmärtää, mitä on tapahtunut ja minkälaisia vaikutuksia tapahtumilla on oman elämän kannalta. Väkivaltakokemuksiin liittyy usein myös häpeäntunteita, joissa monesti ei ulkopuolisen mielestä ole järkeä. Joskus häpeäntunne saattaa olla niin suurta, että se estää uhria puhumasta kokemuksestaan. (Lehtonen & Perttu 1999, 60; Saari 2000, 52-60.)

Käsittelyvaihe alkaa reaktiovaiheen jälkeen siinä vaiheessa, kun uhrin ei tarvitse enää pelätä: monesti väkivaltaisissa parisuhteissa tämä on mahdollista vasta eron jälkeen. Käsittelyvaihe voi kestää parista kuukaudesta muutamaan vuoteen riippuen tapauksen järkyttävyydestä. Parisuhdeväkivalta-tapauksissa käsittelyvaiheen keston vaikuttavat yleensä väkivallan laatu ja määrä sekä uhrin saama apu. Jos uhrilla on aikaisempia väkivaltakokemuksia, ne voivat vaikuttaa myös käsittelyprosessiin. Käsittelyvaihe on yleensä hitaasti etenevää: kun reaktiovaiheessa ihminen on monesti halukas puhumaan tapahtumista, käsittelyvaiheessa tämä kääntyy

yleensä sisäänpäin ja uhri haluaa käsitellä tapahtumia vain hiljaa mielessään. Käsittelevaiheessa traumaattisen tapahtuman kokenut ei välttämättä enää jaksa ollenkaan puhua muille asiasta. Tavanomaisia oireita käsittelevaiheessa olevalle ovat keskittymis- ja muistivaikeudet sekä ärtyneisyys. Käsittelevaiheen tarkoituksena on kuitenkin työstää traumatisoivaa tilannetta ja siitä aiheutuvia pelkotiloja. (Lehtonen & Perttu 1999, 61; myös Saari 2000, 60-66.)

Uudelleen orientoitumisen vaiheessa ollaan jo hyvin pitkällä traumaattisen asian työstämisen prosessissa. Tässä vaiheessa traumaattisen tapahtuman kokenut voi jo omaehtoisesti olla kiinnostunut ulkomaailmasta. Uudelleen orientoitumisen vaiheessa päästään sinuiksi tapahtuman kanssa, eikä se enää aiheuta suunnatonta ahdistusta. Ihmisillä on keskenään erilaisia kykyjä käsitellä traumaattisia kokemuksia: suuri merkitys on esimerkiksi lapsuuden kokemuksilla ja sillä, miten hyvin on oppinut käsittelemään menetyksiä ja tunnistamaan niiden aiheuttamia tunteita. Ihmisen itsetunnolla on myös suuri merkitys ja sillä, miten hyvin hän itse uskoo selviävänsä. (Saari 2000, 67-71.)

Kaikkia kriisin vaiheita ei välttämättä aina käydä läpi, mutta yleensä ne ovat kuitenkin jollain tavalla tunnistettavissa (Saari 2000, 68). Kuitenkin pitkään jatkuneissa hyvin väkivaltaisissa ja alistavissa parisuhteissa on yleistä, että näin ei käy. Jos uhrilla ei ole tarpeeksi tukea tai voimavaroja, tämä ei välttämättä ollenkaan siirry reaktiovaiheeseen: tällöin uhri voi jäädä pysyvästi sokkivaiheeseen, jossa tapahtumien aiheuttamat tunteet kielletään. Tämä voi aiheuttaa uhrissa tilan, jota kutsutaan valetyyneydeksi (pseudo calm). (Lehtonen & Perttu 1999, 62.) Jos parisuhteessa on pitkään kestävästä väkivaltaa ja alistamista, voi väkivallan uhri taantua. Traumaattinen taantuminen tarkoittaa sitä, että parisuhdeväkivallan uhri ei pysty enää käyttäytymään sillä tavalla kuin vastuuntuntoiselta ja itsenäiseltä aikuiselta voi odottaa, vaan taantuu alistumaan ja miellyttämään väkivaltaista kumppaniaan. Traumaattiseen taantumiseen liittyy myös olennaisesti samaistuminen väkivallan tekijään: kuultuaan tarpeeksi pitkään väkivaltaisen puolison syytöksiä ja alistamista, lähisuhdeväkivallan uhri saattaa hyväksyä syytökset ja alkaa itsekään kuvitella olevansa juuri niin huono kuin väkivaltainen puoliso sanoo. Tätä kutsutaan uhriutumiseksi. (Lehtonen & Perttu 1999, 63.)

2.3 Lähisuhdeväkivaltaan liittyviä tilastoja

Vuodesta 1987 alkaen terveystilastoista löytyviin kuolintilastoihin on merkitty omana luokkanaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrit: uhrit löytyvät tilastoista iän ja sukupuolen mukaan. Heiskasen ja Piispan vuonna 1998 tekemän tutkimuksen mukaan 40 prosenttia kaikista naisista on joutunut miehen tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai uhkailun kohteeksi joskus elämässään sen jälkeen, kun on täyttänyt 15 vuotta. Yli 15-vuotiaista suomalaisista naisista 52 prosenttia on joutunut sukupuolisen ahdistelun tai häirinnän kohteeksi, viimeksi kuluneen vuoden aikana luku on 20 prosenttia. Heiskasen ja Piispan tekemän tutkimuksen Usko, toivo,

hakkaus (1998) mukaan niistä avo- tai aviomiehistä, jotka yhdessä asumisen aikana käyttäytyivät väkivaltaisesti, noin 40 prosenttia käyttäytyi väkivaltaisesti myös eron jälkeen. (Lehtonen & Perttu 1999, 13.)

Heiskasen ja Piispan mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset hakevat useimmiten apua epävirallisilta tahoilta: läheisen ystävän kanssa asiasta keskustelleita oli vajaa 37 prosenttia, sukulaisten kanssa keskustelleita 19,5 prosenttia ja hieman yli 19 prosenttia keskusteli asiasta väkivaltaisen puolison kanssa. Noin 25 prosenttia väkivaltaa kokeneista naisista on jossain vaiheessa hakenut apua ammatillisilta tahoilta: 11 prosenttia terveyskeskuksista, 9 prosenttia poliisista ja 7,5 prosenttia perheneuvolasta. Väkivaltaa kokeneista uhreista noin 12 prosenttia kertoi hakeneensa apua parisuhdeväkivaltaan ja vain 10 prosenttia ilmoitti vakavimman väkivallan poliisille. Vain 6 prosenttia väkivaltaisista miehistä oli hakenut apua omaan väkivaltaisuuteensa. Niistä miehistä, jotka olivat lapsuudessaan nähneet isän käyttävän väkivaltaa omaa puolisoaan kohtaan, 41 prosenttia oli ollut väkivaltainen omalle puolisolleen. Avio- tai avoliitoissa, joissa oli ollut väkivaltaa, 40 prosentissa olivat lapsi tai lapset joutuneet jollain tavalla todistamaan väkivaltatilannetta. (Lehtonen & Perttu. 1999. 14; myös Heiskanen & Piispa 1998.)

Suomalaisten uhritutkimusten mukaan naiset joutuvat perheväkivallan kohteiksi paljon useammin kuin miehet. Vuonna 2009 18-74-vuotiaista naisista oli joutunut perheväkivallan uhriksi noin 1,7 prosenttia, kun taas miehistä 0,7 prosenttia. 2000-luvulla miesten kokema perheväkivalta näyttää lisääntyneen, mutta tutkijoiden mukaan tämä ei suinkaan johdu todellisesta lisääntymisestä, vaan siitä, että miehet kertovat siitä nykyään avoimemmin. (Piispa 2011, 17.) Joidenkin tutkimusten mukaan fyysinen parisuhdeväkivalta on yleisempää kaupungeissa asuvilla, alle 30-vuotiailla ja heikomman tulotason perheissä. Harvinaisempaa se on esimerkiksi 50 vuotta täyttäneillä ja perheissä, joissa lapset ovat yli 5-vuotiaita. (Flinck 2006, 20; myös Sorenson 1996.)

Lähisuhdeväkivallalla on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia: Heiskasen ja Piispan tutkimuksen mukaan (2000) vuonna 1998 naisiin kohdistuva väkivalta aiheutti Suomessa kustannuksia noin 49,7 miljoonaa euroa. Tästä summasta 6,7 miljoonaa tuli terveyskustannuksista, 14,8 miljoonaa sosiaalitoimesta, 26,6 miljoonaa oikeusjärjestelmästä: 1,7 miljoonaa oli muita kuluja. (Notko 2011, 15.) Kaikki lähisuhdeväkivaltaan apua hakenneet naiset eivät kuitenkaan ole olleet tyytyväisiä saamaansa palveluun: esimerkiksi kritiikki terveydenhuoltoon sekä poliisia kohtaan on johtunut siitä, että väkivallan uhrit ovat kokeneet näiden vähätelleen tapahtumaa, syyllistäneen heitä tai kohdelleen muuten asiattomasti. Kritiikki kohdistui myös siihen, että he eivät olleet ohjanneet uhreja muun avun piiriin. (Keskinen 2005, 18; myös Heiskanen & Piispa 1998.)

Heiskasen ja Piispan tutkimuksen Usko, toivo, hakkaus (1998) mukaan seksuaalinen väkivalta on neljänneksi yleisin naisten parisuhteessa kokema väkivallan muoto: tätä yleisempiä olivat ainoastaan estäminen, läimäisy ja uhkailu. Tutkimuksen mukaan seksuaalinen väkivalta oli hiukan yleisempää kuin lyöminen, potkiminen tai esineellä heittäminen ja selvästi yleisempää kuin esimerkiksi kuristaminen tai aseellinen väkivalta. Seksuaaliseksi väkivallaksi tutkimuksessa luettiin esimerkiksi seksiin painostaminen tai pakottaminen tai pakottamisen yritys. Vajaa 6 prosenttia avio- tai avoliitossa olevista naisista on joutunut tämänkaltaisen kohtelun kohteeksi. (Keskinen 2005, 69.) Tilastojen mukaan kuitenkin miehiin kohdistuvasta kuolemaan johtavasta väkivallasta valtaosa on isän ja pojan tai veljesten välistä väkivaltaa (Keskinen 2005, 89).

2.4 Erilaiset lähisuhdeväkivallan selitysmallit

Lukiessani väkivallasta kertovaa kirjallisuutta, olen nähnyt erilaisia selitysmalleja selittämään väkivaltaista käyttäytymistä. Seuraavissa kappaleissa kerron joistakin löytämistäni lähisuhdeväkivallan liittyvistä selitysmalleista. Monilla niistä voidaan selittää myös muutakin väkivaltaista käyttäytymistä.

Psykososiaalisen mallin mukaan lähisuhdeväkivaltaa voidaan ymmärtää parhaiten perherakenteeseen liittyvillä tekijöillä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi erilaiset stressitilanteet, jotka saavat aikaan väkivaltaista käyttäytymistä. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi työttömyys, pienet tulot tai perheessä tapahtuneet muutokset, kuten lapsen syntyminen. Joidenkin tutkimusten mukaan perheiden sisällä tapahtuvia ristiriitoja aiheuttavat useimmiten raha ja taloudenhoito, lapset, harrastukset ja seksi. Lehtosen ja Pertun (1999, 17, 27-30) mukaan miehet, jotka ovat taipuvaisia väkivaltaiseen käyttäytymiseen, eivät ole pystyneet puhumaan näistä asioista tai niiden tärkeydestä itselleen. Väkivaltaisen käyttäytymisen syynä saattavat olla myös esimerkiksi miehen epärealistiset odotukset omasta auktoriteettiasemastaan. Auktoriteettiin liittyvät asiat voivat olla seurausta lapsuudenkodista opitusta perhemallista, mutta tämän lisäksi myös yhteiskunnan erilaisista sukupuolirooliodotuksista.

Väkivaltaista käyttäytymistä selitetään monesti sosiaalisen oppimisen mallilla eli sillä, että väkivaltaisesti käyttäytyvä oppii käyttäytymistävän esimerkiksi isältään. Samoin myös väkivaltaisen käyttäytymisen uhrina oleva voi oppia tämän roolin nähtyään esimerkiksi lapsuudenkodissaan vanhempansa alistuvan väkivallan kohteeksi. Sosiaalisen oppimisen mallin mukaan väkivaltaiset käyttäytymistavat opitaan ongelmanratkaisutavaksi seuraamalla jotakuta itselleen tärkeää ja vaikutusvaltaista henkilöä. (Lehtonen & Perttu, 1999 17, 27-30; myös Heiskanen & Piispa, 1998.) Tätä kutsutaan väkivaltatrauman siirtymiseksi. Kuitenkin väkivaltatrauman siirtymisestä sukupolvelta toiselle ja sen yleisyydestä on useita eri käsityksiä: joidenkin

tutkimusten mukaan väkivaltatraumat siirtyvät seuraavalle sukupolvelle noin 30 prosentissa tapauksista. (Flinck 2006, 20; myös Punamäki 1998.)

Perhedynaamisen näkemyksen mukaan väkivaltaisuuden syynä on parisuhteeseen tai perheeseen liittyvät ongelmat, esimerkiksi ongelmat, jotka tulevat esiin perheen välisessä vuorovaikutuksessa. Elämäntyyli- ja rutiiniaktiiviteettiteoria pyrkii arvioimaan todennäköisyyksiä liittyen tekijään ja uhriksi joutumiseen analysoimalla henkilöiden elämäntyyliä. (Lehtonen & Perttu 1999, 30-31.) Sosiaalisen kontrollin teoriaa kannattavien mielestä ihmisen käyttäytymistä ohjailee rangaistuksen pelko ja palkkion tavoitteleminen: sen mukaan ihminen käyttäytyy huonosti, jos mukana ei ole jotakin erittäin tehokkaasti toimivaa kontrollia. Sosiaalipsykologisten mallien mukaan väkivaltainen käyttäytyminen juontaa juurensa yhteiskunnan ja yksilön välisistä vuorovaikutusjärjestelmistä. (Lehtonen & Perttu 1999, 29.)

Feminististen (kutsutaan myös sosiokulttuuriseksi teoriaksi) väkivaltateorioiden mukaan väkivalta on seurausta siitä, että miehet ja naiset ovat yhteiskunnassa keskenään erilaisessa valta-asemassa: vaimojaan lyövät miehet ovat niitä, joiden mielestä heillä on oikeus siihen. Feministiseen ideologiaan pohjautuvissa väkivaltainen miesten hoito-ohjelmissa kiinnitetään paljon huomioita miehen asenteisiin liittyen naisiin ja heidän käsityksiinsä miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta. (Lehtonen & Perttu 1999, 29.)

Erilaiset teoreettiset koulukunnat ja väkivaltatyön parissa työskentelevät ammattiryhmät tulkitsevat ja määrittelevät väkivaltaa erilaisilla tavoilla. Väkivaltaa selittäville käsitteille on kuitenkin aina oma vaikutuksensa sekä tutkimuksellisiin että poliittisiin lähestymistapoihin, puhumattakaan siitä, miten väkivallasta puhutaan yleisessä keskustelussa. Väkivalta on käsitteenä hyvin laaja, mutta oleellisena osana siinä on se, minkälaisen käyttäytymisen väkivallan kohteeksi joutunut määrittelee väkivallaksi sekä loukatuksi tulemisen kokemus. (Flinck 2006, 17.) Väkivaltaa käsittelevissä keskusteluissa nousee usein kaksi tapaa käsitellä väkivalta-ilmiöitä: jotkut katsovat väkivallan nousevan pariskunnan yhteisistä riidoista ja ongelmista ja sen olevan molemminpuolista, kun taas toisissa tapauksissa sen katsotaan olevan miehen näkökulmasta kohdistamaa väkivaltaa. Flinckin (2006, 19) mukaan ensimmäinen näkökanta juontaa juurensa tutkimuksista, joissa on tutkittu eri pariskuntien tapoja ratkaista parisuhteessaan olevia ongelmia, kun taas toiseen näkökantaan johtanut tutkimusaineisto on peräisin sellaisista tutkimuksista, joissa on tutkittu turvakotiin väkivaltaa paenneita naisia.

2.5 Miesten ja naisten tekemän väkivallan erot

Useimmissa niistä parisuhteista, joissa on parisuhdeväkivaltaa, sekä miehet että naiset ovat väkivaltaisia keskenään: kuitenkin väkivallan ilmenemismuodot sekä motiivit ovat yleensä erilaisia sukupuolten välillä. Miesten tekemän väkivallan syynä voi olla esimerkiksi miehen yh-

teiskunnalliseen asemaan, kuten työhön liittyvät tekijät, kun taas naisilla väkivallan teot liittyvät monesti ihmissuhteisiin. Sekä naiset että miehet tekevät väkivaltaa, mutta miesten naisille tekemä väkivalta on vakavampaa ja aiheuttaa useimmiten pahempia fyysisiä vammoja. Naiset taas kertovat jonkin verran useammin tekemästään väkivallasta kuin miehet. Intiimiksi terroriksi kutsuttu väkivallan muoto, jossa väkivaltaisen käyttäytymisen motiivina on kumppanin kontrollointi ja alistaminen, on melkein pelkästään miesten käyttämä väkivallan muoto. (Flinck 2006, 24.) Fyysistä parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista puolet ja melkein 80 prosenttia miehistä ovat kertoneet kokeneensa myös henkistä väkivaltaa. Joidenkin tutkimusten mukaan naiset käyttävät useammin henkistä väkivaltaa kuin miehet, mutta joutuvat miehiä useammin fyysisen väkivallan kohteiksi. Lisäksi naiset joutuvat useammin seksuaalisen väkivallan kohteiksi. Kuitenkin kummankin sukupuolen uhriutuminen on yhtä vakavaa. (Flinck 2006, 24.)

Suomessa väkivaltaa parisuhteissaan kokeneista naisista vain 12 prosenttia on kertonut hakenneensa ammatillista apua, kun taas apua hakeneissa väkivaltaisissa miehissä luku on 6 prosenttia. Hoito-ohjelmia, jotka olisi tarkoitettu väkivaltaisille naisille, on vain vähän, eivätkä väkivaltaisille miehille tarkoitettut hoito-ohjelmat sovi naisille. Koska väkivalta voi johtua monesta eri asiasta, pitäisi tähän puuttuvia hoitomenetelmiäkin olla erilaisia. (Flinck 2006, 26-27.)

3 Sovittelun ja väkivaltatyön taustaa

Väkivaltatyö-termillä tarkoitan tässä opinnäytetyössä niitä tahoja, jotka tarjoavat apua joko väkivaltaa kokeneille tai sitä tekeville miehille ja naisille. Tässä opinnäytetyössä oleellisessa osassa on lähisuhdeväkivaltaan liittyvä väkivaltatyö, mutta väkivallan parissa tehdään työtä myös muihin väkivaltatapauksiin liittyen. Väkivaltatyön pääasiallisena tehtävänä on väkivallan tekojen ehkäiseminen ja sen seurausten hoitaminen. Tärkeitä ovat esimerkiksi matalan kynnyksen palvelut, joita sovittelukin on. Suomessa on monia väkivaltatyötä tekeviä tahoja, kuten Ensi- ja turvakotienliitto sekä Lyömätön linja.

Suomessa väkivaltatyöhön alettiin kiinnittää huomiota alun perin Yhdistyneiden kansakuntien vaatimuksesta. On katsottu, että jos maassa ei ole toimivia lähisuhdeväkivaltaa ehkäiseviä tahoja, niin jokaiselle maan kansalaiselle kuuluvat ihmisoikeudet eivät täyty. Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 1948 antaman ihmisoikeusjulistuksen mukaan jokaisen YK:n jäsenvaltion velvollisuus on edistää tasa-arvoa ja pyrkiä kaikenlaisen syrjinnän poistamiseen. Vuonna 1981 tuli voimaan yleissopimus kaikkinaisen naiseen kohdistuvan syrjinnän poistamiseksi (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women). Vuonna 1993 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa hyväksyttiin Julistus naiseen kohdistuvan väkivallan poistamiseksi (The Declaration on the Elimination of Violence Against Women). Tämän julis-

tuksen mukaan naisiin kohdistuva väkivalta on jääne historiasta ja miesten ja naisten välisistä eriarvoisista valtasuhteista, jotka ovat saaneet aikaan naisten alistamista ja syrjintää. (Rautava & Perttu 2002, 18-19.)

Yhdistyneissä kansakunnissa lähisuhdeväkivaltaa tarkastellaan sekä nais- ja ihmisoikeuskysymyksenä: YK:n ihmisoikeusjulistusten mukaan naisiin kohdistuva väkivalta on eräs oleellisimmista yhteiskunnallisista ongelmista, jonka johdosta naiset ovat alistetussa asemassa suhteessa miehiin. YK:n julistuksissa sanotaan myös, että jokaisen jäsenvaltion on tuomittava väkivallan teot, eikä niitä saa hyväksyä vetoamalla esimerkiksi tapoihin, perinteisiin tai uskonnollisiin syihin. (Rautava & Perttu 2002, 18-19.)

Suomessa parisuhde- tai lähisuhdeväkivaltaa ei ole tutkittu kovinkaan paljoa ennen 1990-luvun puoliväliä, kun taas muissa Pohjoismaissa, useissa Euroopan maissa sekä Yhdysvalloissa se on ollut pitkään julkisesti rahoitettu ja tärkeäksi tunnustettu tutkimusala. Suomessa lähisuhdeväkivaltaan on kiinnitetty huomiota vasta 1990-luvun lopulla kansainvälisen painostuksen ajamana. Ilman väkivaltatyötä ja siihen liittyviä tutkimuksia Suomi ei olisi pystynyt täyttämään YK:n yleiskokouksen (1993) ja YK:n neljännen naisten maailmankonferenssin (1995) asettamia vaatimuksia, eikä myöskään EU:n päätöksen asettamia vaatimuksia naisten aseman parantamiseksi. (Husso 2003, 15.)

Rikosten sovittelu alkoi kokeilumuotoisena toimintana Yhdysvalloissa ja Kanadassa 1970-luvun alussa. Suomessa toiminta alkoi vuonna 1983 Suomen Akatemian kokeilu- ja tutkimustoimintana Vantaalla ja vuonna 1986 sovittelutoiminta vakinaistettiin osaksi Vantaan kaupungin sosiaaliviraston työtä. Pikkuhiljaa toiminta laajeni myös muille paikkakunnille. Nykypäivänä sovittelutoiminta on läheisesti yhteistyössä sosiaalityön ja sosiaalipalveluiden kanssa, vaikka siitä ei toistaiseksi mainita sosiaalihuollon lainsäädännössä. Lisäksi sovittelutoiminnalla on ollut oleellinen merkitys erilaisten rikos- ja riita-asioiden käsittelyssä. Näiden asioiden lisäksi tärkeänä vaikuttajana sovittelun kehittymisessä on ollut se, että sovittelua järjestetään suurelta osin vapaaehtoistoimintana. (Iivari 2007, 9.)

Myöhemmin rikosasioiden sovittelu asetettiin lakisääteiseksi toiminnaksi. Tähän oli syynä se, että koska läheskään kaikissa Suomen kunnissa ei ollut mahdollista saada sovittelua, niin kaikki Suomen kansalaiset eivät olleet tasaveroisessa asemassa. Esimerkiksi vuonna 1991 tuli uusia säädöksiä sovitteluun ja vuonna 1997 rikoksen tekijän ja uhrin välinen sovinto tuli yhdeksi syyttämättä ja tuomitsematta jättämisen perusteeksi rikoslainsäädännössä. Näin ollen sovinto voi myös monesti olla rangaistusta lieventävä peruste. Tästä syystä onkin tärkeää, että kaikissa kunnissa on mahdollista tarjota toimivaa sovitteluapua. (Iivari 2007, 9.)

Ennen kuin sovittelu säädettiin valtakunnalliseksi oikeudeksi, järjestettiin sovittelua eri tavoin, esimerkiksi kunnan omana toimintana, yhteistyössä jonkin toisen kunnan kanssa tai os-topalveluna joltain toiselta kunnalta. Tällöin sovittelu järjestettiin useimmiten kunnissa niin, että kuntaan oli perustettu yhden tai useamman työntekijän sovittelutoimisto tai tehtävä oli annettu yksittäiselle työntekijälle niin, että tämä hoiti sovitteluasioita muiden työtehtäviensä ohella. Sovittelu oli kuitenkin useimmiten sosiaalitoimen alaisuudessa. (Iivari 2007, 9.)

Ennen sovittelutoiminnan valtakunnallistamista sovittelua yritettiin kehittää vapaaehtoistoimintana, joka kuitenkin olisi ammatillisesti johdettua. Varsinaisen sovittelun hoitivat kuitenkin vapaaehtoiset, koulutetut sovittelijat. Nykypäivänä sovittelijana toimiminen edellyttää peruskurssin käymistä sekä jatkokoulutukseen osallistumista. Lisäksi sovittelijoille järjestetään työnohjausta, jotta sovittelumotivaatio pysyisi yllä. Stakes eli Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus on ollut tärkeä vaikuttaja sovittelutoiminnan kehittämisessä. Kehittämisessä on ollut mukana myös työryhmiä, jotka ovat koostuneet eri asiantuntijatahoista. Muita yhteistyötahoja on vuonna 1990 perustettu Suomen Sovittelun Tuki ry, joka on sovittelutoiminnassa mukana olevien tahojen yhdessä perustama yhdistys. Yhdistyksen tarkoituksena on valtakunnallisesti tukea ja kehittää sovittelutoimintaa. Lisäksi marraskuussa 2003 on perustettu yhteistoimintajärjestönä toimiva Suomen Sovittelufoorumi ry. Sovittelussa poliisi ja syyttäjät ovat aina tärkeässä roolissa. (Iivari 2007, 10-13.)

3.1 Sovittelu nykypäivänä Suomessa

Kansainvälisesti vertailtuna suomalainen sovittelujärjestelmä on yksi kehittyneimmistä. Suomessa rikosten sovittelua käytetään keskimäärin enemmän kuin muissa maissa. Rikosasioiden sovitteluun ja sen kehittämiseen on kiinnitetty huomiota myös kansainvälisesti, ja mm. Euroopan neuvostossa on annettu vuonna 1999 asetus rikosasioiden sovittelusta ja siihen liittyvistä suosituksista. Suositusten mukaan rikosasioiden sovittelun pitäisi olla yleisesti saatavilla oleva palvelu, jonka pitäisi olla mahdollista myös lakisääteisesti. (Iivari 2007, 13.) Tavallisesti sovittelussa käsitellään esimerkiksi pahoinpitelyjä, vahingontekoja ja varkauksia. Sovittelujuttuja voi tulla esimerkiksi syyttäjältä, sosiaaliviranomaiselta, asianomaisilta tai jopa rikosentekijältä itseltään. Usein sovittelussa käydään läpi nuorten tekemiä rikoksia. Jos rikoksen osapuolet ovat päässeet sovintoon, voi syyttäjä päättää olla syyttämättä, eli toisin sanoen tehdä syyttämättäjäättämispäätöksen. Asianomistajarikoksissa tämä on yleinen käytäntö. (Takala 1998, 9.)

Sovittelulaki tuli voimaan vuoden 2006 alussa, ja sen jälkeen sovittelutoiminta on laajentunut koko maahan. Nykyään sovitteluun tulevat ihmiset voivat saada laadukasta sovittelupalvelua riippumatta siitä, missä päin maata asuu. Sovittelun tarkoituksena on se, että rikoksen tekijällä ja sen uhrilla on mahdollisuus kohdata toisensa ja käsitellä rikoksesta uhrille aiheutuneita

ta henkisiä ja aineellisia vahinkoja puolueettomien sovittelijoiden läsnä ollessa. Tämän lisäksi sovittelu antaa rikoksen tekijälle mahdollisuuden ottaa vastuu omista teoistaan. Sovittelun tarkoituksena ja tavoitteena on saada aikaan kumpaakin osapuolta tyydyttävä sopimus siitä, miten rikosentekijä korvaa uhrille aiheutuneen haitan tai olisiko asia muuten sovittavissa. Sovittelijan tarkoituksena ei ole olla tuomarina rikoksen osapuolten välissä, vaan auttaa osapuolia itse pääsemään lopputulokseen. (Iivari 2007, 15.)

Sovittelu ei kuitenkaan ole täysin itsenäinen vaihtoehto oikeudenkäynnille. Sovittelu on toisaalta itsenäinen, toisaalta oikeuslaitoksesta riippuvainen. Itsenäisyytenä sovittelussa voi pitää sitä, että sovittelijat eivät ole oikeuslaitoksen virkailijoita, eikä sovittelu noudata oikeusprosesseissa käytettävää kaavaa. Riippuvuutena pidetään kuitenkin esimerkiksi sitä, että sovittelun tuloksia voidaan mitata sillä, missä määrin onnistunut sovittelu johtaa syyttämättä jättämispäätöksiin. Sovittelutoiminta on myös riippuvainen rikosoikeusjärjestelmästä siinä mielessä, että sovittelijat eivät saisi edesauttaa päätöksiä, jotka eivät noudata rikosoikeudessa olevia käytäntöjä. Jos sovittelussa ei päästä kumpaakin tyydyttävään ratkaisuun, on vaihtoehtona oikeudenkäynti. Sovittelu on riippuvainen oikeudenkäynnistä myös sillä tavalla, että rikoksissa on aina kyse jollain tavalla yhteiskunnallisten normien rikkomisesta. On ollut esimerkiksi tapauksia, joissa sovittelun osapuolet ovat olleet sitä mieltä, että heidän välinen sopimuksensa riittää korvaamaan rikoksen, mutta syyttäjän mielestä asian korvaamiseksi tarvitaan enemmän. (Takala 1998, 10.)

Sovittelussa ei ole tarkoituksena ratkaista sitä, kuka on syyllinen. Syyllisyys ratkaistaan aina oikeudessa, jos kyseessä on virallisen syytteen alainen rikos. Toisin kuin oikeudenkäynti, on sovitteluun osallistuminen aina vapaaehtoista sen osapuolille. Kumpikin osapuoli voi milloin tahansa perua suostumuksensa sovitteluun, ja tällöin sovittelu keskeytetään. Tärkein edellytys sovittelulle on se, että kumpikin sovitteluun osallistuva osapuoli ymmärtää sovittelun, sekä siinä tehtävien ratkaisujen merkityksen. (Iivari 2007, 15.) Usein kahden ihmisen välisissä erimielisyyksissä puhutaan siitä, että ristiriidan osapuolten pitäisi kohdata toisensa ja käydä yhdessä läpi ne asiat, jotka johtivat konfliktin syntymiseen. Tällä voi olla myönteisiä vaikutuksia, jotka koskevat sekä uhria että rikosentekijää. Näin voidaan saada rikoksen tehnyt osapuoli ymmärtämään tekonsa seuraukset ja ottamaan vastuu niistä. Keskustelu voi myös auttaa uhria pääsemään eteenpäin ongelman käsittelyssä. (Takala 1998, 7.)

Takala (1998, 7-8) käsittelee kirjassaan norjalaisen kriminologin Nils Christien ajatuksia rikosista omaisuutena. Näiden ajatusten mukaan rikoksen uhri saattaa olla hyvinkin halukas keskustelemaan rikosentekijän kanssa, vaikka olisikin peloissaan. Koska perinteisessä rikosjärjestelmässä ei ole sijaa senkaltaisille keskusteluille, joita rikoksen uhri mahdollisesti tarvitsisi, joutuu rikoksen uhri turvautumaan muunkaltaisiin käsittelytapoihin. Esimerkiksi jos rikoksen tekijä ja uhri eivät koskaan kohtaa toisiaan, saattaa uhri käsitellä asian pinnallisesti

yleistämällä kaikki rikoksen tekijät ”epäinhimillisiksi”. Jos rikoksen osapuolet kuitenkin saavat tilaisuuden kohdata toisensa niin, että rikoksen tekijä voi kertoa oman näkökantansa asioiden kulusta, voidaan keskittyä siihen, miten tapahtuman voisi korvata ja päästä siitä yli. Sovittelun peruseriaatteena onkin se, että jos rikoksesta käydyssä keskustelussa voidaan olla osoittelematta syyllistä ja olla pohtimatta rikoksesta johtuvan rangaistuksen suuruutta, on tällöin rikoksen tekijän helpompaa ottaa vastuuta omista teoistaan ja välttää teosta leimautumista.

Kun sovitteluun valitaan soviteltavia tapauksia, otetaan tapaus aina huomioon kokonaisuutena: rikoksen laatu ja tekotapa, rikoksesta epäillyn ja uhrin keskinäinen suhde sekä muut rikokseen liittyvät seikat. Sovitteluun ei koskaan saa ottaa käsittelyyn rikosta, jonka uhrina on alaikäinen, jolla on rikoksen laadun tai uhrin iän vuoksi ”erityisen suojan tarve”. Tällaisia ovat esimerkiksi lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. Jos rikosta ei ole mahdollista sovittaa, ei siitä johtuneen vahingon korvaamisasiaakaan voida ottaa soviteltavaksi. Sovittelussa voidaan käydä läpi sekä virallisen syytteen alaisia rikoksia että asiansomistajarikoksia. Se, että asiaa käsitellään tuomioistuimessa, ei estä sovittelua. (Iivari 2007, 16.) Sovittelulain mukaan sovittelemiseen johtavan aloitteen voi tehdä poliisi, syyttäjä tai muu viranomainen sekä uhri tai rikoksesta epäilty. Sovittelulaissa sanotaan myös, että aloitteen sovittelun tekemiselle voi lähisuhdeväkivaltatapauksissa tehdä ainoastaan poliisi- tai syyttäjä-viranomainen. Sovittelussa käytettävät asiakirjat sovittelutoimisto hankkii poliisi- tai syyttäjäviranomaisilta, tuomioistuimelta tai muilta tahoilta ja aina kummankin osapuolen suostumuksella. Sovitteluun osallistuvat osapuolet saavat sovittelun aikana käyttää avustajaa tai tukihenkilöä. (Iivari 2007, 17.)

Jos sovitteluun osallistuvista osapuolista toinen ei haluakaan osallistua sovitteluun tai jos sovittelijoilla on syytä epäillä, ettei sovitteluun osallistuminen ole kummaltakin vapaaehtoista, kuuluu sovittelu aina keskeyttää. Sovittelu kuuluu keskeyttää myös sellaisissa tapauksissa, joissa vaikuttaa siltä, että jompikumpi sovittelun osapuolista ei ymmärrä sovittelun ja siinä tehtyjen ratkaisujen merkitystä. Sovittelijan täytyy auttaa osapuolia löytämään kumpaakin tyydyttävä ratkaisu sekä sovittaa puolueettomasti että laatia sovittelusta ja siitä syntyneestä sopimuksesta asiakirja. Sovittelutoimiston kuuluu myös antaa asiakkaille tietoa oikeusavusta. Sovittelun jälkeen sovittelija ei saa todistaa oikeudessa liittyen soviteltavaan asiaan. (Iivari 2007, 17.)

Suomessa sovittelu on rikosprosessin kannalta vaihtoehtoinen tai sitä täydentävä menettely, joka voi korvata oikeudenkäynnin joko osittain tai kokonaan. Sovittelun avulla voidaan päästä tilanteeseen, jossa tekijän rangaistusta voidaan lievittää tai toimenpiteistä voidaan luopua. Sovittelu antaa rikoksen osapuolille toisenlaisen tavan ratkaista rikos- ja riita-asioita vaihtoehtona tavalliselle oikeusprosessille. Sovittelussa ei kuitenkaan koskaan pyritä saamaan selkoa siihen, onko tekijä rikkonut jotakin rikosoikeudellista normia vai ei. Sovittelussa keskitytään

käymään läpi rikoksen osapuolten keskinäisiä suhteita liittyen heidän välisiin oikeudenloukkaamisiin ja niiden korjaamisiin. Sovittelussa kuuluu aina antaa sijaa rikoksen osapuolten tunteille, mitä tavallisessa oikeusprosessissa ei yleensä tehdä. Sovittelijana toimivat henkilöt eivät myöskään toimi sovittelussa työ- tai virkasuhteessa, vaan ovat koulutettuja vapaaehtois-työntekijöitä, ja heillä on näin maallikon näkökulmaa tapahtumiin. Sovittelun päämääränä on vaikuttaa yhteiskunnassa rikollisuutta hillitsevästi sekä samanaikaisesti lisätä sovinnollisuutta. Sovittelun tarkoituksena on kehittää rikosentekijän vastuuntuntoa, tarjota vaihtoehtoinen tapa käsitellä rikosasioita sekä helpottaa rikoksen uhriksi joutuneen oloa. Vastuuntunnon kehittäminen on tärkeää varsinkin silloin, kun kyseessä ovat nuoret. Tämän lisäksi sovittelu vähentää poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten työtä, mutta sillä on myös muunlaisia hyötyvaikutuksia. Sovittelu voi myös esimerkiksi vähentää rikosten uusiutumista. (Iivari 2007, 19-20.)

Sovittelussa on sekä rikosoikeudellisen että terapeuttisen käsittelytavan tunnusmerkkejä. Sovittelu on myös ratkaisukeskeinen lähestymistapa, sillä sen tarkoituksena on rikos- tai riita-asian selvittäminen. Sovittelussa tärkeää on toimiva vuorovaikutus, sillä kuuntelemalla toisen mielipiteitä voi paremmin ymmärtää hänen kantaansa. On tärkeää, että sovittelija varmistaa, että saatu lopputulos perustuu oikeaan tietoon ja että osallistujien tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus säilyvät. Sovittelussa ei saa ilmetä osanottajien syyllistämistä, leimaamista tai rangaistuksella pelottelua. On myös tärkeää pitää huolta sovittelutilanteesta siitä, ettei tekijä vähättele tai mitätöi uhrin kokemusta, koska tämä voi saada aikaan uhrin aseman uusiutumisen (secondary victimization). (Iivari 2007, 20-21.) Perusasia sovittelussa on se, että sovittelija ei ole tuomari, asianajaja eikä terapeutti. Kuitenkin sovittelijan on tarvittaessa pystyttävä tasapainottamaan tilannetta, jos sovittelun osapuolten välillä on epätasa-arvoa. Sovittelija ei saa koskaan painostaa osapuolia sovinnon teossa. Sovittelijan on sovittelun aikana pyrittävä siihen, että sovittelu etenee osanottajien omilla ehdoilla ja että osapuolten oikeusturva ei vaarannu. Suomessa sovittelut hoidetaan yleensä parityönä. Tällä voidaan varmistaa se, että sovittelijat ovat tasapuolisia ja puolueettomia. Parityön avulla voidaan myös perehdyttää uusia sovittelijoita sovittelutyöhön. (Iivari 2007, 20-21, 26.)

Sovittelua koskevat laissa säädetyt jääviyssäännökset. Tämä tarkoittaa sitä, että sovittelija ei voi sovittaa, jos hän tai joku hänen läheisensä on riita-asiassa osallisena. Läheisellä tarkoitetaan esimerkiksi sovittelijan puolisoa tai hänen omaa tai puolisonsa lasta tai lastenlasta, veljeä, sisarta tai näiden puolisoa, vanhempaa tai isovanhempaa sekä sovittelijan entistä puolisoa. Sovittelijan tulee jäädä itsensä, jos hänestä tuntuu, että hän ei pysty sovittelutilanteesta olemaan puolueeton. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi, jos joku tapauksen osapuolista on tuttava tai jos jostain muusta syystä sovittelutapaus tuntuu liian henkilökohtaiselta. (Iivari 2007, 27-28.)

3.2 Sovittelu lähisuhdeväkivaltatapauksissa

livarin mukaan lähisuhdeväkivaltatapauksia ei suljeta pois sovittelun piiristä kokonaan, mutta jotta niitä voisi sovittaa, tarvitaan syventävää erityiskoulutusta saaneita sovittelijoita. Tämän lisäksi on kannattavaa pitää yllä toimivaa yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisiin. Kuitenkin suhtautuminen lähisuhdeväkivallan sovitteluun vaihtelee paljon, myös eri viranomaisten keskuudessa. Lähisuhdeväkivaltatapauksien sovittelu antaa kuitenkin kummallekin osapuolelle mahdollisuuden käydä väkivaltatilannetta läpi sovittelijoiden kanssa. Tällaisissa tapauksissa tärkeä piirre sovittelijoilla on se, että he suhtautuvat käsiteltävään asiaan neutraalisti ja osaavat ohjata käytävää keskustelua toimivaan ja kumpaakin tyydyttävään ratkaisuun. Koska lähisuhdeväkivaltatapauksien sovittelut ovat yleensä raskaita, on käytäntönä yleensä se, että lähisuhdeväkivaltatapauksien sovittelijoita on kaksi. Sovittelun sukupuolittuneisuutta voidaan rajata myös siten, että sovittelijat ovat eri sukupuolta. (livari 2007, 32-33.) Sovittelutilanteessa sovittelijan velvollisuutena on aina pitää huolta osapuolten tasavertaisuudesta. Jos sovittelun osapuolet ovat jostain syystä voimasuhteiltaan epätasa-arvoisessa asemassa, on sovittelijan syytä saada asetelmasta tasaväkisempi. Sovittelun jälkeen on syytä seurata sopimukseen toteutumista. Tämä voi kuulua esimerkiksi sovittelutoimistolle tai yksittäiselle sovittelijalle. Yleensä sopimuksen seuraamisesta ja sen tavoista sovitaan sopimusta tehtäessä. (livari 2007, 45-59.)

Lähisuhdeväkivaltatapauksissa osanottajat tavataan aina erikseen ensin. Tämän käytännön avulla voidaan varmistaa, että sovittelun osapuolet ovat paikalla omasta tahdostaan. Jotta lähisuhdeväkivaltatapauksia voitaisiin sovittaa, edellyttää se aina poliisi- tai syyttäjäviranomaisten tekemää aloitetta. Ilman viranomaisyhteyksiä tehtyjä lähisuhdeväkivaltatapauksia ei sovittaa, vaan tällaiset tapaukset ohjataan jonkin muun auttavan tahon piiriin. Sovittelussa, varsinkin lähisuhdeväkivaltatapauksissa, on aina tärkeää muistaa, että sovittelun osapuolilla voi olla myös tunnetason esteitä, jotka voivat vaikeuttaa sovittelun etenemistä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi vihan tunteet tai ennakkoluulot toista kohtaan. (livari 2007, 33-39.)

Sovittelussa saa osallistujilla olla mukana avustaja tai tukihenkilö, mutta lähtökohtana on aina se, että sovittelu tapahtuu tapaukseen kuuluvien varsinaisten osapuolten kesken. Jos sovittelutilanteessa ei päästä yhteisymmärrykseen siitä, saako sovittelutilanteeseen ottaa tukihenkilöä, päätökseen tekee sovittelutoiminnan vastuuhenkilö. Sovitteluun osallistuvilla osapuolilla on luonnollisesti oikeus ottaa yhteyttä asianajajaansa näin halutessaan, mutta asianajajien läsnäolo itse sovittelutilanteessa voi vaarantaa sovittelunosapuolten tasapuolisuuden. Sovittelussa voidaan käyttää myös tulkkia, mutta tulkkina ei koskaan saa toimia sukulaisia tai tuttaviamia, vaan tulkin tilaamisen hoitaa aina sovittelutoimisto. (livari 2007, 43.)

3.3 Väkivaltatapaukset rikoslaissa

Suomen laki ei virallisesti sisällä säädöksiä, jotka käsittelisivät lähisuhdeväkivaltaa. Lähisuhdeväkivaltatilanteiden kannalta on ongelmallista se, että pitkään jatkuvia väkivallantekoja ei huomioida kokonaisuutena Suomen rikoslaissa. Toistuvia pahoinpitelyjä käsitellään lähinnä yksittäisinä tekoina. Suomen rikoslaissa pahoinpitelyt määritellään lievistä törkeään pahoinpitelyyn. Sekä törkeä pahoinpitely että pahoinpitely ovat aina virallisen syytteen alaisia rikoksia. Pitkään rikoslaissa oli kohta, jossa sanottiin, että lievä pahoinpitely on asianomistaja rikos, paitsi siinä tapauksessa, jos uhri on alle 15-vuotias. (Kaitue ym. 2007, 45.) Vuonna 2011 laki kuitenkin muuttui niin, että myös lievä pahoinpitely on virallisen syytteen alainen rikos. Virallisen syytteen alaisella rikoksella tarkoitetaan tekoa, jonka syyttäjä voi viedä oikeuteen ilman uhrin suostumusta. Virallisen syytteen alaisen rikoksen tutkintaan liittyy aina myös poliisi. Asianomistajarikos on sellainen, jota poliisi ei tutki rikoksena, ja jota syyttäjä ei voi viedä oikeuteen, jos uhri ei sitä vaadi. Asianomistajalla tarkoitetaan rikoksen uhria. (Kaitue ym. 2007, 45.)

Suomen laissa sanotaan, että jos tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa tai tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tilaan, on kysymys pahoinpitelystä. Pahoinpitelystä saatava rangaistus voi olla sakoista kahteen vuoteen vankeutta. (RL 21:5.) Useimmiten merkittävimpänä todisteena käräjäoikeudessa toimii lääkärinlausunto. (Kaitue ym. 2007, 44.) Törkeästä pahoinpitelystä on kyse silloin, kun toiselle aiheutetaan vakava ruumiinvamma, hengenvaarallinen tila tai vakava sairaus tai jos rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla. Jos ruumiinvamma on tehty jollain terä- tai ampuma-aseella, on kyseessä törkeä pahoinpitely. Rikoksen tekijä voidaan tuomita törkeästä pahoinpitelystä vähintään yhdeksi ja korkeintaan kymmeneksi vuodeksi vankeuteen. (RL: 21:7.) Kokonaisuudessaan ottaen huomioon teon luonteen, on sen oltava törkeä ja yleensä siitä aiheutuneiden vammojen pitää olla sekä vakavia että pysyviä (Kaitue ym. 2007, 45.) Pahoinpitely määritellään lieväksi, jos itse pahoinpitely tai siitä aiheutuneet vammat ovat olleet vähäisiä. Rangaistus lievistä pahoinpitelystä on sakkoa. (RL 21:7.)

Rikoslaissa on myös lueteltuna muita erilaisia rangaistukseen tuomittuja tekoja. Näitä ovat esimerkiksi vammantuottamus tai vaaran aiheuttaminen (RL: 21:10- 13). Heitteillepanosta voidaan tuomita henkilö, joka aiheuttaa toiselle hengenvaaran jättämällä tämän avuttomaan tilaan (RL 21:14). Lisäksi se, joka huolimattomuudellaan aiheuttaa toisen kuoleman, tuomitaan kuolemantuottamuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi (RL 21:8). Jos kuolemantuottamus on ollut erityisen törkeä, voidaan henkilö tuomita törkeästä kuolemantuottamuksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi tai enintään kuudeksi vuodeksi (RL 21:9). Taposta voidaan tuomita vähintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen (RL 21:1). Jos tappo on tehty vakaasti harkiten, erityisen raa'alla ja julmalla tavalla tai aiheuttaen vakavaa

yleistä vaaraa, on kyseessä murha. Murhasta tuomitaan rikoksentekijä vankeuteen elinkautiseksi (RL 21:2). Surmaksi rikos luokitellaan, jos rikos on lieventävät asianhaarat huomioon ottaessa lievempi kuin tappo (RL 21:3). Lisäksi rikoslaissa määritellään omat pykälänsä liittyen lapsensurmaan.

Rikoslaissa määritellään myös hätävarjelu (RL 4:4), joka voi liittyä oleellisesti lähisuhdeväkivaltaan. Hätävarjelulla tarkoitetaan tilannetta, jossa ”uhri” torjuu itseensä kohdistuvan hyökkäyksen ja näin tehdessään tulee mahdollisesti täyttäneeksi rikoksen tunnusmerkit. Hätävarjelu on sallittua silloin, kun puolustautuminen on tarpeellista. Hätävarjelussa otetaan kuitenkin aina huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus sekä esimerkiksi se, ovatko hyökkäyksen tekijä ja uhri fyysisesti tasaväkisiä. (Kaitue ym. 2007, 49.)

Jokaisella on oikeuksia liittyen kotiin: perhe-elämän suoja, yksityiselämän suoja sekä yksityisyyden suoja (PL 10 & RL 24). Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus kotirauhaan, mikä tarkoittaa sitä, että jokaisella on oikeus elää omaa elämäänsä ilman, että kukaan voi puuttua hänen yksityisyyteensä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että avo- ja aviopuolisoilla on kodissaan oikeus omaan kotirauhan suojaan ilman puolison häirintää. (PL 7 & 10.) Yksityisellä paikalla tapahtuva pahoinpitely asetettiin yleisen syytteen alaiseksi rikokseksi vuonna 1995. Lähisuhdeväkivaltaan voidaan puuttua lain keinoin esimerkiksi lähestymiskiellolla. (RL 16 & 24.)

4 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten hyvin sovittelu sopii lähisuhdeväkivaltatapauksen käsittelyyn. Vaikka sovittelua on järjestetty Suomessa jo kolmisenkymmentä vuotta, on se vieläkin viranomaistaho, joka kokee jatkuvasti muutoksia. Oleellinen muutos on ollut esimerkiksi sovittelulain voimaantulo vuonna 2006. Lain voimaan tuleminen sai aikaan paljon muutoksia, kun sovittelua piti kehittää niin, että se toimisi valtakunnallisesti. Sovittelu kuitenkin muuttuu ja kehittyy koko ajan, kun lakia muutetaan: esimerkiksi vuonna 2011 tuli voimaan lakimuutos, joka muutti myös lievän pahoinpitelyn virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Sovitteluun on liittynyt myös ristiriitaisia tunteita ja viime vuosina yleisessä keskustelussa on ollut kysymys siitä, voiko lähisuhdeväkivaltatapauksia sovittaa. Negatiivista suhtautumista on ollut erityisesti naisasialiikkeen keskuudessa, esimerkiksi verkon keskustelupalstoilla tai lehtien mielipidekirjoituksissa. Pääasiallisena syynä negatiiviseen suhtautumiseen oli se, että naisasialiikkeen edustajat näkivät väkivallan tekijän olevan aina mies ja että uhri on aina nainen. Yleisenä perusteluna tähän oli myös se, että nähtiin uhrin olevan aina alisteisessa asemassa väkivallan tekijään nähden. Jos siis sovittelun peruseriaatteena on se, että pariskun-

nan osapuolet ovat tasaveroisessa asemassa, on lähisuhdeväkivallan sovittelu näin ollen heidän mielestään ajatuksena täysin mahdoton.

Osallistuin kaksi vuotta sitten Helsingin kaupungin järjestämään sovitteluseminaariin, jossa paneelikeskustelun tyyppisesti käytiin läpi, mitä sovitteluun oikeastaan kuuluu. Paneelikeskustelun osanottajina oli sovittelun ammattilaisia sekä ihmisiä väkivaltaa kokeneiden auttamisjärjestöistä. Keskustelua kuunnellessani päätelin, että monet lähisuhdeväkivallan sovittelua vastustavat mielipiteet saattoivat johtua tietämättömydestä ja ennakkoluuloista. Monista mielipiteistä havaitsi esimerkiksi sen, että taustalla oli mustavalkoinen, sukupuolittunut malli ylipäätään väkivallan käsittämiseksi. Kerroin tästä aikaisemmin teoreettisessa viitekehysessä.

Kaikesta tästä syntyi kiinnostus aihetta kohtaan; halusin ottaa selvää, miten sovittelu oikeasti toimii lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Lueskellessani aiheeseen liittyvää teoriaa huomasin, että lähisuhdeväkivallan sovittelulle on asetettu kriteerit, joista aikaisemmin kerroin teoreettisessa viitekehysessä. Jotta lähisuhdeväkivaltatapauksia voitaisiin sovittaa, pitää sovittelun aina olla vapaaehtoista kummankin puolelta, sekä osanottajien pitää ymmärtää, mitä sovittelu käytännössä tarkoittaa. Sovittelijat kertoivat myös seminaarissa, että sovitteluun ei myöskään oteta koskaan soviteltaviksi sellaisia tapauksia, joissa väkivaltaa on jatkunut suhteessa pitkään, eikä niitä, joissa on hyvin vakavaa väkivaltaa. Sovittelijoiden mukaan sovitteluun tulevat tapaukset ovatkin yleensä sellaisia, missä väkivallanteko itsessään on ollut suhteellisen lievä tai sellaisia, missä molemmat ovat olleet osallisia. Tällaisia ovat esimerkiksi väkivallan teot, jotka ovat tapahtuneet käsirysyn seurauksena. Usein sovitteluun tulevista lähisuhdeväkivallanteoissa on alkoholi ollut myös mukana.

Päätin haastatella niitä, joilla oletin olevan kaikkein eniten tietoa lähisuhdeväkivallan sovittelemisesta eli sovittelijoita. Halusin myös, että haastattelemani sovittelijat ovat sellaisia, jotka ovat tehneet sovitteluja jo useamman vuoden. Päätelin, että mitä useampiin väkivaltatapauksiin sovittelija on tutustunut, sitä laajempi kuva hänellä varmasti on ilmiöstä. Ajattelin, että selvityksestä voisi olla myös hyötyä sovittelijoilla heidän työssään. Opinnäytetyön teon alkuvaiheessa suunnittelin vielä, että haastattelisin sekä lähisuhdeväkivallan vapaaehtoissovittelijoita että sovitteluja palkkatyönään tekeviä. Tällöin olisin voinut verrata vastauksia keskenään ja saada selville, miten työntekijöiden ja vapaaehtoissovittelijoiden käsitykset eroavat toisistaan vai eroavatko mitenkään. Jouduin kuitenkin hylkäämään tämän ajatuksen, koska opinnäytetyöhön käyttämäni ajan puitteissa tämä olisi ollut yksinkertaisesti mahdotonta. Ajattelin, että tärkeintä olisi ylipäätään saada sovittelijoiden ääntä edes jonkin verran kuuluville. Samasta syystä hylkäsin myös ajatuksen siitä, että haastattelisin soviteltaviksi tulleita pariskuntia, joilta olisi voinut saada tietoa siitä, miten he ovat kokeneet sovittelun.

Ensimmäisenä ja pääasiallisena tavoitteenani oli selvittää, miten hyvin sovittelu sopii lähisuhdeväkivaltapauksiin. Tämän tavoitteen pohjalta aloin laajentaa tutkimuskysymyksiäni konkreettisemmiksi. Loppujen lopuksi tutkimuskysymyksiksi määrittyi kolme:

1. Mitä hyviä ja huonoja puolia sovittelulla on verrattuna oikeudenkäyntiin?
2. Mitä hyvältä sovittelijalta ja sovittelulta vaaditaan?
3. Mitä kehitettävää sovittelussa olisi?

Valitsin nämä tutkimuskysymyksiksi, koska ne ovat selkeitä ja konkreettisia. Sovittelu, oikeudelliset menetelmät ja varsinkin lähisuhdeväkivalta ovat käsitteinä niin laajoja, että niistä olisi mahdollista saada aikaiseksi hyvin monenlaisia tutkimuksia. Minulla ei kuitenkaan ole mahdollista tämän opinnäytetyön puitteissa ottaa kantaa kaikkiin niihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, joita opinnäytetyön tekemisen aikana on osunut eteeni.

5 Opinnäytetyön toteuttaminen

5.1 Menetelmälliset valinnat

Tein opinnäytetyöni tutkielmatyyppisenä opinnäytteenä, joka perustuu empiiriseen tutkimukseen. Opinnäytetyöni aineiston keräsin haastattelemalla viittä Helsingin kaupungille rikos- ja riita-asioiden sovitteluja tekevää vapaaehtoissovittelijaa. Osa haastattelemistani sovittelijoista teki pelkästään lähisuhdeväkivaltaan liittyviä sovitteluita, mutta jotkut heistä tekivät myös muita sovitteluja. Haastatteluvalintojen kriteerinä oli kuitenkin se, että haastateltavalla on jo jonkin verran kokemusta lähisuhdeväkivalta-asioiden sovittelusta. Lopulta haastateltavina oli neljä miestä ja yksi nainen.

Päätin tehdä haastattelut käyttäen puolistrukturoitua haastattelumenetelmää eli tein haastattelut teemahaastatteluina. Teemahaastattelun peruseriaatteisiin kuuluu, että haastattelussa kysyttävät asiat ovat kaikille haastateltaville samoja, mutta haastattelija voi vaihdella esimerkiksi kysymysten järjestystä. Teemahaastattelussa kysyttävät kysymykset liittyvät yleensä johonkin tiettyyn teemaan tai aihepiiriin, jonka tutkija on valinnut ennalta ja jonka tutkija tietää liittyvän oleellisesti tutkittavaan aiheeseen. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47-48.) Valitsin haastatteluita varten käsittelemäni aihepiirit eli teemat lukemalla sekä sovitteluja että lähisuhdeväkivaltaa käsittelevää kirjallisuutta. Valitsin teemoiksi aiheeseen oleellisesti liittyviä asioita, mutta jouduin kuitenkin rajaamaan valitsemiani teemoja rajustikin. Valitsemiani teemat olivat siis samat kuin jo aikaisemmin mainitsemiani tutkimuskysymykset: sovittelun hyvät ja huonot puolet verrattuna oikeudenkäyntiin, hyvän sovittelijan ja sovittelun piirteet, sovittelun kehitysmahdollisuudet. Itse haastattelussa käyttämäni kysymykset muotoilin sellaisiksi, että niiden avulla saisin vastaukset näihin teemoihin. (liite 1)

Tallensin haastattelut koululta saamalla äänityslaitteella, minkä jälkeen tutustuin aineistoon kuuntelemalla. Tämän jälkeen litteroin nauhoittamani haastattelut. Litteroin haastattelut keskustelumuodossa sanasta sanaan, mutta jätin pois mahdolliset hymädykset ja piilomerkitykset. Lopullista nauhoitettua haastatteluaineistoa oli hieman vajaat seitsemän tuntia, josta keräsin litteroitua tekstiä noin 60 sivua. Haastattelujen pituus vaihteli suuresti: pisin haastattelu kesti 2,5 tuntia ja lyhin vain noin 45 minuuttia. Haastateltavissa oli eroja siinä mielessä, että jotkut olivat enemmän pohdiskelevia, kun taas toisilta saatu informaatio oli hyvin pitkälti faktatietoa.

Tein opinnäytetyöni sisällönanalyysin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 113-124) selventävät kirjassaan teorialähtöisen sisällönanalyysin periaatteita. Teorialähtöinen eli deduktiivinen sisällönanalyysi tarkoittaa sitä, että aineiston analyysissä tehty luokittelu perustuu johonkin aikaisemmin tehtyyn teoriaan tai käsitejärjestelmään. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä muodostetaan analyysirunko, joka ohjaa sisällönanalyysin tekemistä. Toinen tapa analysoida aineistoa on aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jossa teoria muodostetaan itse aineistosta.

Litteroinnin jälkeen aloitin aineiston analyysin luokittelemalla aineistoa. Luokittelin aineiston tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten mukaan (Hirsjärvi & Hurme 2009, 147-149). Luokittelun tein siten, että tulostetuista litteroiduista teksteistä alleviivasin asiat, jotka mielestäni liittyivät tutkimuskysymyksiin. Tässä vaiheessa en vielä ollut turhan tarkka siitä, mitä asioita tekstistä nostin esille, vaan merkitsin kaikki ne asiat, jotka mielestäni liittyivät opinnäytetyössäni käsittelemiini tutkimuskysymyksiin.

Kirjassaan Tuomi ja Sarajärvi (2009, 92-93) sanovat, että aineiston koodaamisen voi tehdä aina niin kuin parhaaksi näkee. Koodaamisella ja siinä käytetyillä merkeillä on kuitenkin oma tehtävänsä. Koodaamisella voidaan jäsentää sitä, mitä tutkimuksen aineistossa käsitellään ja se toimii apuvälineenä tekstinkuvailussa sekä muistiinpanoina. Tein opinnäytetyössäni koodaamisen niin, että samalla kun alleviivasin haastatteluaineistosta kiinnostavia osioita, tein muistiinpanoja siitä. Muistiinpanoihin merkitsin niitä asioita, joita aineisto nosti mieleen. Osa näistä mieleen tulleista asioista on luettavissa opinnäytetyön seitsemännessä luvussa eli Pohdinta-luvussa. Luokittelussa käytin alleviivaukseen tusseja, jotka koodasin eri värein niin, että jokainen väri merkitsi vastausta johonkin käsittelemääni tutkimuskysymykseen.

Teemoittelulla voidaan tarkoittaa kahta eri tutkimuksen vaihetta. Ensimmäinen on tietenkin se, kun valitaan koko tutkimuksen aihe eli sen teema. Toinen merkitys teemoittelulle on se, kun tutkija merkitsee tutkittavien ihmisten vastaukset samaan osioon, vaikka asia ei olisikaan ilmaistu samoin sanoin, mutta siinä puhutaan samasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93;

Hirsjärvi & Hurme 2009, 173.) Koodauksen jälkeen luokittelin vastaukset tutkimuskysymysten mukaan teemoittain. Tässä vaiheessa olin aikaisempaa tarkempi siitä, mitä nostan aineistosta. Nostin litteroidusta aineistosta puhekielisiä kohtia ja merkitsin ne käsin taulukkoon, minkä jälkeen kirjoitin taulukkoon kirjakielisen version siitä, mitä haastateltava sanoi. Tämän tarkoituksena oli saada haastateltavan sanomaa selymmäksi. Samaan aikaan yritin etsiä aineistosta yhtäläisyyksiä: olisiko esimerkiksi jokin tietty asia, jota kaikki sovittelijat pitäisivät erityisen tärkeänä. Jos ja kun yhtäläisyyksiä löytyi, merkitsin ne taulukkoon. Merkitsin myös, kuinka monen sovittelijan vastauksissa sama asia esiintyi. Hirsjärvi ja Hurme (2009, 172) kutsuvat tätä laskemiseksi.

Myös aineiston ryhmittelyssä on samankaltaisia piirteitä kuin aineiston teemoittelussa. Aineiston ryhmittelyssä eli klusteroinnissa aineistosta esiin nostetut asiat käsitellään alkuperäisessä muodossaan ja aineistoista yritetään löytää mahdollisia samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Aineiston klusteroinnin jälkeen tehdään aineiston abstrahointi. Abstrahoinnissa tutkittavasta aineistosta nostetaan sellaista tietoa, joka on tutkimuksen kannalta oleellista. Tämän valitun tiedon perusteella voidaan sitten muodostaa teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa on ideana yhdistää aineistosta nousseita asioita niin pitkälle, kuin se on tutkimuksen kannalta kannattavaa. Tämänkaltaisessa aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä saadaan vastaus tutkijaa kiinnostavaan tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110-112). Opinnäytteessä tekemäni sisällönanalyysi muistutti hyvin paljon tätä tyyliä, mutta en suinkaan nostanut kaikkia mahdollista asioita esiin, mitä aineistosta olisi voinut saada irti. Tämän sijaan käsitelin ainoastaan sellaisia asioita, jotka mielestäni vastasivat valitsemiini tutkimuskysymyksiin. Aineistosta nostamani asiat olin määrännyt ennalta jo ennen kuin tein haastattelut.

5.2 Luotettavuus opinnäytteessä

Arvioitaessa tutkimuksen ja tutkimustulosten luotettavuutta on keskeisinä käsitteinä reliabilisuus ja validius. Reliabilisuus tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Haastattelututkimuksessa tämä voi tarkoittaa sitä, että samaa henkilöä uudestaan tutkittaessa saadaan sama tulos. Toinen reliabilisuuden esimerkki on tutkimus, jossa kaksi tutkijaa tekee saman tutkimuksen ja pääsee samaan johtopäätökseen. Kuitenkin on aika epätodennäköistä, että kaksi tutkijaa pääsisi täysin samaan lopputulokseen, koska kaikki ihmiset tekevät asioista omien kokemustensa pohjalta omat tulkintansa. Kolmas esimerkki on tilanne, jossa kahdella eri menetelmällä saadaan sama lopputulos. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 186). Validius-käsitteellä on alikäsitteitä, jotka ovat ennustevalidius, tutkimusasetelmavalidius sekä rakennevalidius. Ennustevalidius tarkoittaa sitä, että tehdystä tutkimuksesta on mahdollista ennustaa myös myöhemmin tulevien tutkimusten lopputulos. Rakennevalidius tarkoittaa taas sitä, tutkitaanko tutkielmassa sitä, mitä siinä on oletettukin tutkittavan (Hirsjärvi & Hurme 2009, 186-187).

Tuomi ja Sarajärvi luetteloivat kirjassaan erilaisia tapoja käsitellä tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140-141) Seuraavaksi arvioin opinnäytteeni luotettavuutta tutkimuksena. Opinnäytetyön aihetta valitessani pidin tärkeänä tutkia lähisuhdeväkivallan sovittelua lisää, koska aiheesta ei ole juurikaan tehty tutkimuksia. Kun päätin valita tämän opinnäytetyöni aiheeksi, en tiennyt kovinkaan paljoa lähisuhdeväkivallan sovittelusta. Olin kuitenkin saanut sen verran tuntumaa aiheeseen, että olin huomannut lähisuhdeväkivallan sovittelijoiden ja sitä vastustavien välillä olevan omituinen ristiriita: tuntui melkein siltä, että he eivät edes puhu samasta aiheesta. Tästä syystä tulinkin uteliaaksi; pitäähän sovittelussa olla jotain hyvää, jos se on päässyt lakiin. Mielipiteeni ei varsinaisesti ole missään vaiheessa muuttunut, mutta ymmärrystä on tullut lisää, sekä lähisuhdeväkivallasta että sovittelusta.

Haastattelu toimi aineistonkeruumenetelmänä erittäin hyvin. Jos tarkoituksena on tutkia sitä, minkälaisia kokemuksia lähisuhdeväkivallan sovittelijoilla on työstään, en keksi parempaa keinoa kuin haastatteleminen. Aineistonkeruutavan valintaan vaikutti kuitenkin myös omat henkilökohtaiset mieltymykseni: ihmisten tapaaminen ja haastatteleminen on mielestäni paljon mielenkiintoisempaa kuin lomakkeiden pyörittely. Nauhurin käyttäminen oli helppoa, ja valmiin nauhoitteen kuuluvuus oli erinomainen.

Aineistona haastattelut antoivat mielestäni laadukasta tietoa. Haastateltavat olivat suurimmaksi osaksi hyvin pohdiskelevia ja kertoivat asioista mielellään. Tässä mielessä aineisto oli erittäin hyvää. Aineisto ei kuitenkaan välttämättä ole yleistettävissä kaikkiin lähisuhdeväkivallan sovittelijoihin. Kuten jo aikaisemmin kerroin, haastateltavat olivat pääasiassa miehiä, ja heidän ikänsä oli pääasiassa keski-ikästä ylöspäin. Tämä voi jonkin verran vaikuttaa aineistossa esiin nousseisiin seikkoihin. Kuitenkin uskon, että varsinkin asiat, joista kaikki haastateltavat puhuivat, ovat varmasti sellaisia, mistä suurin osa sovittelijoista olisi samaa mieltä. Näitä asioita ovat esimerkiksi kuunteleminen ja ihmisten välisen kohtaamisen tärkeys.

6 Opinnäytetyön tutkimustulokset

Käyn tässä analyysissä läpi vastauksia, joita sain haastattelussa tutkimuskysymysten aiheisiin. Käsittelen vastaukset yksi kerrallaan opinnäytetyön tutkimusongelmien mukaisesti. Haastattelussa käyttämäni haastattelukysymykset ovat tarkastettavissa opinnäytetyön lopussa liitteenä. (liite 1)

6.1 Mitä hyviä ja huonoja puolia sovittelussa on verrattuna oikeudenkäyntiin?

Kaikkien haastateltavien vastauksissa nousi esiin ajatus siitä, että oikeudenkäyntiin tuleville ihmisille ei tarjota riittävästi apua. Oikeudenkäynnissä ratkaistaan ainoastaan se, kuka on syyllinen. Hyvässä sovittelutilanteessa voidaan taas päästä lähemmäs ongelman alkulähdettä

eli sitä, mistä ongelmat todellisuudessa oikeastaan kumpuavat. Sovittelun päätteeksi sovittelijat voivat ohjata soviteltavia heille sopivan avun piiriin.

...oikeudenkäyntiin verrattuna sovitteluun tulleet saavat keskustella tarvittaessa siitä omasta asiastaan ja omasta elämästään ja elämäntilanteesta. ----
 ...oikeudessa ei tarjota mitään apua kenellekään, lyödään ne sakkolaput kouraan, sovittelussa tarjotaan, yritetään hahmottaa sitä niitten tilannetta, niitten ongelmii ja niille tarjotaan, neuvotaan AA:han meno, ja lyömättömään linjaan ja pariterapiaan ja perheterapiaan ja niin edelleen.

Kaikkien haastateltavien vastauksissa tulee esille rikoksen osapuolten välisen kohtaamisen tärkeys ja se, että he ymmärtävät toistensa näkökulmia. Sovittelijoiden puheessa nousi esille myös ajatus siitä, että soviteltavat saavat onnistuneesta sovittelusta ”ilmaista ja puolueetonta kuunteluapua” ja saavat tämän lisäksi puhua omasta asiastaan ja omasta elämäntilanteestaan, mitä oikeudenkäynnissä he eivät saa tehdä. Lisäksi sovittelijoiden vastauksista kuului ajatus siitä, että vaikka sovittelu ei ole terapiaa, eikä sen kuulukaan olla, niin se voi olla terapeutin kohtaaminen.

No monethan on hirveen paljon kiittäny sovitteluun ja sovittelijoita ja monellehan toi on ensimmäinen kerta kun ne puhuu omista henkilökohtaisista asioista yhtään kenenkään ulkopuolisen kanssa, saatikka edes keskenään parisuhteestaan, et sen soviteltavat, sovitteluun tulleet ihmiset saa ja saahan ne siihen sitte ilmaista, puolueetonta kuunteluapua, ja vaikei sovittelija mikään neuvonantaja voi olla, ni välillähan voi kuitenkin ehkä vähän opastaaki, et kannattasko tehdä nii ja kannattasko tehdä näin.

Sovittelijoiden vastauksista ilmeni soviteltavien välillä syntyvän kommunikoinnin tärkeys ja se, että paikalle tullaan vilpittömin mielin.

Onnistunut sovittelu on semmonen, että ihmiset pystyy kohtaamaan siel toinen toisensa ainakin vilpittömin mielin, että vaikka ei sit välttämättä aina tota sopimustakaan syntyis, ni kuitenkin et se tilanne ois semmonen että ei olla aggressiivii eikä vedetä mitään roolii vaan ihmiset on tullu sillai vilpittömin mielin, et ne halua selvittää, sen kyseessä olevan asian niin hyvin ku mahdollista. ----

Aineistosta tuli esille ajatus ihannesovittelusta. Sellaisessa sovitteluun tulleen ”ihmisen silmät jollakin lailla avautuvat” ja tämä näkee tilanteen eri tavalla kuin ennen. Erään sovittelijan mielestä tämä ymmärryksen syntyminen voi näkyä fyysisestikin esimerkiksi kyynelienä. Toinen taas kutsuu tällaista ymmärryksen syntymistä aivoissa tapahtuvaksi ”pinksaukseksi”. Sovitteli-

jat pitävät myös tärkeänä asiana sitä, että sovitteluun tulleet osapuolet mahdollisesti näkevät sovittelun jonkinlaisena käännekohtana elämässään, jossa voidaan joko yrittää korjata parisuhdetta tai vaihtoehtoisesti päättää erota. Näin ollen sovittelulla voi olla paljonkin merkitystä sovitteluun tulleen elämässä myöhemmin, vaikka sitä ei sovittelutilanteessa välttämättä aina näekään.

Sanotaan, että tää on hirveen paljon vaadittuna sovittelulta tämmönen valaistuminen, mutta tää on semmonen juttu, että tää on tämmönen pieni pilkahdus... Aika monesti voi olla sillä lailla, että aviopari ei oo koskaan vakavissaan puhunu toisen alkoholismista vaan, eikä oo uskaltanu puhua muuta kun vaan vihan ja raivon vallassa, mutta että täällä rauhallisissa oloissa, jolloin jokaisella on oma rauhotettu puheenvuoro, niin kyllä se tuntuu onnistumiselta jos jossain semmonen pieni pinksaus tapahtuu. Tässä voi olla ulospääsyä näistä todellisista ongelmista.

Sovittelun huonoihin puoliin liittyy tietenkin se, jos sovitteluun tulevat ainoastaan syyttelevät toisiaan tai se, että rikoksen tekijä ei suostu myöntämään tekoaan tai mitätöi sen. Tämänkaltaisessa huonossa kohtaamisessa voi piillä myös rikoksen uhrin uudelleen uhriutumisen vaara. (Käsittelin uudelleen uhriutumista aikaisemmin teoreettisessa viitekehyksessä.) Tämänkaltaista tilannetta harvemmin esiintyy oikeudenkäyntitilanteessa, koska rikoksen tekijät eivät kohtaa henkilökohtaisella tasolla, vaan keskustelua käydään esimerkiksi tuomarin tai asianajajien välityksellä.

Osa sovittelijoista mainitsee huonoksi puoleksi sovittelussa sen, että sovitteluun voi joskus liittyä väkivallan uhkaa tai että aina ei voida taata sitä, että sovittelu etenee rauhallisesti. Onnistuneimmissa sovitteluissa rikoksen tekijä taas ymmärtää tekonsa ja haluaa ottaa vastuuta teostaan, pyytää anteeksi ja hyvittää.

Sovittelijat kertovat useimmiten saavansa jonkin ennakkokäsityksen ennen sovittelua luke-mastaan pöytäkirjasta, jonka poliisi on tapauksesta kirjoittanut. Pöytäkirjoista kuitenkin saa heidän mielestään hyvin mustavalkoisen kuvan tapahtumien kulusta ja vasta itse sovittelutilanteessa saa tietää tarkemmin, mitä sovitteltavien välillä on tapahtunut.

...ne ennakkoluulot karisee aika pian sit jos uskaltaa kattoo rehellisesti niit tilanteita ja huomaa, että asiat on usein ihan päinvastoin ku mitä omas päässään on kuvitellut. Ja siin on usein niin ku lukee sen esitutkinta pöytäkirjan niin saa ihan hirveen väärän kuvan niist, koska se on poliisi, joka on vaa kirjannu ne ylös siel, ehkä hirveen huonol suomenkielellä, hirveen puutteellisesti niitä tietoja,

jotka poliisii kiinnostaa, ja se esitutkintapöytäkirja kun tulee meille, niin siitä voi saada...

...mutta niistä poliisitutkintapöytäkirjoista, kumpi nyt sit oli uhri tai epäilty niin siellä jo selvästi mieltä, että kumpikohan näistä oikeesti on kumpi, mutta kun tietää että meidän tehtävänä ei oo olla tuomarina.

Oikeudenkäynneissä nämä väkivaltatilanteisiin johtaneet asiat jäävätkin usein aivan toissijaisiksi ja käsittelemättä. Tästä syystä erään sovittelijan mielestä laki onkin joskus armoton ja epäoikeudenmukainen.

Sovittelussa esiintyviä käytännön vaikeuksia tuotiin myös esille. Esimerkiksi on hyvin yleistä, että sovittelijat sopivat soviteltavien kanssa uusia aikoja yhä uudestaan ja uudestaan, eivätkä soviteltavat ilmesty paikalle. Tällöin sovittelu tietenkin keskeytyy. Tämä tuntuu vapaaehtoisien ajan tuhlaamiselta; oikeuteenhan mennään silloin kun käsketään.

Erään sovittelijan mielestä on jo hyvä merkki, jos soviteltavat tulevat paikalle. Se on ensimmäinen askel sovintoa kohti ja kertoo siitä, että soviteltavilla on halua saada aikaan sovinto. Sopimukseen pääseminen on kuitenkin erään haastateltavan mielestä hirveän paljon sovittelijoiden aktiivisuudesta kiinni.

silloi oli must hirveen vaikeet semmoset sovittelutilanteet ku ne istuu tuppisui-na eikä niil oo halua eikä tarvetta puhua yhtään mitään, et joskus semmosissakin tilanteissa saadaan sit kuitenkin rustattua joku sopimus, mut se on niinku hirveen paljon sovittelijoiden aktiivisuudesta kiinni ja siit et ne saa niinku lypsettyä ihmisist ulos ne asiat, jotka riittää sen sopimuksen tekoon, et semmonen voi mun mielestä olla aika epäonnistunut sovittelu.

Lisäksi sovittelijoiden keskuudesta nousee pohdintaa siitä, minkälainen on hyvä sopimus. Kun on aika kirjoittaa sopimus, voi tuntua vaikealta kirjata siihen asioita, jotka olisivat oikeasti konkreettisia.

Monta kertaa on todella vaikeeta kun tullaan siihen sopimuksen tekotilanteeseen, että siihen sopimukseen pitäis kirjottaa jotain konkreettista, että ei voi kirjottaa mitään liirumlaarumia, että yritämme tästä lähtien selvitä elämästä jotenkin....

Sovittelijoiden pitäisi kunnioittaa sitä, että sovitteluun tulleet saisivat itse päättää, mitä sopimukseen kirjataan. Sovittelijat eivät saa liikaa johdatella sopimusta, eikä sopimusta pidä

tehdä väkisin. Kaikkea ei ole aina pakko sopia. Sopimuksen pitäisi olla oikeudenmukainen kumpaakin rikoksen osapuolta kohtaan: sopimukseen ei pitäisi kirjata mitään, mikä on kummankaan oikeusturvan vastaista.

6.2 Mitä hyvältä sovittelijalta ja sovittelulta vaaditaan?

Haastateltavat pohtivat paljon hyvän sovittelijan ominaisuuksia. Seuraavanlaisia asioita aiheistosta nousi: hyvä sovittelija on esimerkiksi rehellinen ja avoin, hyvä kuuntelija, uskaltaa puhua asioista niiden oikeilla nimillä ja on halukas auttamaan. Lisäksi hyvällä sovittelijalla pitää olla empatiakykyä ja tilannetajua sekä ihmisrakkautta. Sovittelijan pitää myös olla sellainen, että pystyy jättämään itsensä taka-alalle keskittyessään sovitteluvien asioihin.

Hyvä sovittelija on tietenkin yhteiskunnallinen ja ajattelee omalla järjellään ja hänellä on hyvä itsetunto ja ihmisystävällisyyttä ja ymmärrystä ja arviointikykyä, mutta sitten tietenkin hän tiedostaa omat helmasyntinsä jos niitä on ja sitten toisaalta on armollinen ja anteeksantavainen. Mutta kyllä se on että semmosta normaalia inhimillisyyttä tarvitaan sovittelijalta ja sitten toisaalta täytyy olla joviaali, ei pidä olla mikään tiukkapipo.

Sovittelijat puhuvat myös siitä, että sovittelijan pitää pyrkiä olemaan puolueeton sovittelun osapuolia kohtaan, oli kyseessä sitten rikoksen tekijä tai uhri. Sovittelijoiden mielestä heidän täytyy myös pystyä hyväksymään se, mitä on tapahtunut, eivätkä he saa ruveta moralisoimaan. Lisäksi hyvän sovittelijan on pitää yrittää unohtaa omat ennakkoluulonsa ja käyttäytyä niin, ettei kummallekaan rikoksen osapuolelle tule sellaista oloa, että täällä syyllistetään. Erään sovittelijan mielestä sovitteluun pitää mennä niin, että on ikään kuin ”tyhjä pää”. Tällä sovittelija tarkoitti sitä, että vaikka olisi rikostutkinnasta saanut jonkinlaisen kuvan tapahtumien kulusta, niin ei kuitenkaan antaisi omien mielikuviansa vaikuttaa sovitteluun.

Että jos on kaks erilaista ihmistä vieretysten välittämättä siitä kumpi on tehnyt toiselle paha, että tuskin kukaan pystyy suhtautumaan heihin täysin puolueettomasti kun katsoo heitä. Että sitten jos on täysin puolueeton niin tulee sellainen olo että he ovat täysin yhdentekeviä. Mutta jos lähtökohta on se, että mä oon teidän kummankin puolella, niin se on mun helpompi muistaa, että jos siinä matkan varrella yritän muistuttaa että ole puolueeton niin se ei onnistu mutta jos mä ajattelen että ole kummankin puolella ja mä tsemppaan teitä molempia teidän yhteisessä asiassa niin se henkilökohtainen puolueettomuus jää toissijaiseksi.

Haastateltavien mielestä hyväksi sovittelijaksi ei tulla kurssien vaan kokemuksen kautta. Sovittelun lähtötilanteen hallitseminen on ensiarvoisen tärkeää, koska jos sovittelu lähtee väärään suuntaan jo alusta alkaen, esimerkiksi vaikka sovittelijoiden asenteiden takia, voi koko sovittelu epäonnistua. Lisäksi on tärkeää, että sovittelija osaa tuoda julki oikeita asioita ja osaa esimerkiksi kertoa sovitteluun tulleille tarpeeksi taustatietoja sovittelusta. Tällainen asia saattaa olla esimerkiksi se, että vaikka sovittelussa syntyisi sopimus, voi syyttäjällä halutesaan viedä sovittelun oikeuteen. Kokenut sovittelija osaa myös nähdä sen, että milloin sovittelusta ”ei tule mitään”.

Mut sit joskus on keskeytynyt sillaiki et sovittelijaki voi keskeyttää, et jos huomaa et ihmiset ei suostu puhumaan mitään ja ovat sillai ylimielisiä nii sillonhan sovittelija voi sanoo et musta tuntuu et nyt on paras keskeyttää tää sovittelu et, tää ei niinku, et ne asiat ei toteudu mitä sovitteluun kuuluu.

Haastatteluaineistosta tuli esille myös eriäviä mielipiteitä. Yhden soviteltavan mielestä voi olla hyvä puhua välillä jostain muustakin, jos tunnelma sovittelun aikana muuttuu liian rasakaaksi. Sovittelijan mielestä tämä puhdistaa ilmaa. Toisen sovittelijan mielestä sovittelijoiden kuuluu korjata sovitteluun tulleita, jos keskustelu lähtee liikaa sivuraiteille, eikä enää puhutakaan siitä, mistä sovitteluun tultiin puhumaan.

...jos on synkässä vireessä koko ajan puhe mataloituu ja masennus piirii tässä huoneessa niin mulla on semmonen käsitys, että kaikkia vivahteita ei tule silloin esiin... että sitä saa ajatukset välillä happea jos voidaan välillä hymyillä ja puhua vaikka pikkulinnuista, että tavallaan se ilmapiiri tuulettuu.

...se on hiuksen hieno se ero, että miten tota... voi johdatella. Ja täytyyki johdatella sitä keskustelua. Jos osapuolet alkaa puhua jostain aivan muusta ni pitää muistuttaa et ”hei me ollaan tääl sen takii et puhutaan siitä viime joulukuudesta pahoinpitelystä”. Ja mä en koskaan tee niin et mä puhun siel sovittelussa et tää ikävä tapaus, joka oli, tai tää ikävä välikohtaus joka oli, vaan mä käytän sitä nimikettä, mikä on siinä esitutkintapöytäkirjassa, jos siin lukee pahoinpitely, niin mä sanon, että ”niin, me ollaan tääl puhumassa tästä pahoinpitelystä, että tän esitutkintapöytäkirjan mukaan sä oot pahoinpidelly miestäsi.” Mä tuon aina esille sen, että mistä teosta ollaan siellä, et ei heit silitetä päähän ja puhuta asian vierestä. Et kylhän sekin on tavallaan johdattelua, mut se on sellasta johdattelua, et johdatellaan puhumaan sellasest asiast mist pitää puhua.

Lisäksi soviteltavien pitää pystyä luottamaan sovittelijoihin ja näiden ohjaukseen. Jos sovittelutilanne muuttuu liian hankalaksi tai menee niin sanotusti umpisolmuun, sovittelijat auttavat

heitä pääsemään keskustelussa eteenpäin. Sovittelijallakin pitää olla rohkeutta keskeyttää sovittelu, jos tarve niin vaatii. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, jos sovittelijasta yhtään tuntuu siltä, että sovittelussa ei tule esiin niitä piirteitä, joita onnistunut sovittelu vaatii. Sovittelu kuuluu keskeyttää myös silloin, kun sovittelijasta tuntuu siltä, että jostain syystä käsittelyssä oleva lähisuhdeväkivaltatapaus ei sovi sovitteluun.

että tänne on tullu, että tänne on päässy livahtamaan semmonen juttu, joka kuitenkin ei olis hyvä, että sieltä taustalta löytyy asioita, jotka on niin vaikeita, ettei niitä oikeestaan pysty sitten sovittelemaan, että eihän ne tuolla toimistolla kaikkee tiedä, eikä poliisikaan saa kaikkee tietää, mutta että erillistapaamisessa tuleekin jo ilmi, että, nyt tätä ei oookkaan hyvä viedä eteenpäin tätä hommaa...

...että se keskeyttäminen olis kans ihan normaali osa niitä sovitteluita, et vähänkään jos rupee tuntuu siltä et hetkinen, tässä ei oo kaikki hyvin niin sitten niitä keskeytettäs ja sit ne menis oikeuteen.

Sovittelijoiden mielestä sovittelijoilla pitää olla herkkyyttä huomata itsessään, jos käsiteltävät asiat koskettavat liian läheltä. Näin ollen on mahdollista jäädä itsensä eli jättäytyä pois sovittelusta. Sovittelussa on myös tärkeää pystyä erottamaan oma yksityiselämän rooli sovittelijan roolista. Lisäksi hyvä sovittelija osaa käydä läpi mielessään sovittelun eri vaiheita jälkikäteen. Tällöin hän kasvaa henkisesti ja ammatillisesti koko ajan, kun hän oppii paremmin ymmärtämään erilaisia ihmisiä ja heidän ongelmiaan.

...tota tietenki sitä on kehittynyt sovittelijana kun on saanu varmuutta ja on olu niin erilaisii sovittelutapauksia, ja jokaisestahan jotain oppii, ittestään ja ihmisistä yleensä. Et sillai oon kehittyny, ymmärtämään enemmän erilaisii ihmisiin ja heidän ongelmia.

Sovittelijoiden mielestä on hyvä pystyä käymään tällaisia asioita läpi myös parin kanssa: monen haastateltavan mielestä hyvä parityöskentely on hyvän sovittelun a ja o. Monen haastateltavan mielestä voi haitata hyvinkin paljon se, jos sovitteluparin kanssa ei tule toimeen. Lisäksi haastateltavien mielestä on tärkeää, että sovittelija on aikaansa elävä ja seuraava ihminen.

...siin on hirveen turvallist sovitella, koska voi luottaa siihen, et jos vaikka itte mokaa tai ei tajua jotaa asiaa mitä toinen sanoo, ni useimmiten käy niin et se sovittelupari voi sen sitte hoksata ja selittääki sen tai voi tota korjata jopa sitte toisen jos vaikka vahingossa sanoo jotain tyhmää, ni voi esimerkiks korjata sen,

ja sanoo vaik et hän tarkoitti sitä ja tätä ja plaa plaa plaa. Et se vaikuttaa hyvin paljon se et mimmonen se sovittelupari on. Jos sovittelijat on hyvin erilaisia sillai et se on häiritsevää, että ne ei niinku, et yhteistyö ei toimi, ni siinähan saattaa tulla hirveit tilanteit, jos esimerkiks, ei tykkää siit tavast miten se sovittelupari sovittelee...

...ei kaikki pysty kaikkien kanssa sovittelemaan...

Sovittelijan tehtävänä on myös pitää huolta siitä, että sovittelussa tehtävä sopimus on oikeudenmukainen kummallekin sovittelun osapuolelle. Tämä on hyvin pitkälti sovittelijan arviointikyvystä kiinni. Lisäksi parityöskentelyssä on se hyvä puoli, että jos huomaa parinsa asettuvan toisen puolelle, niin toinen voi korjata niin, että ollaan taas kummankin puolella. Monissa vastauksissa nousi esille, että hyvän sovittelijan täytyy tiedostaa oma roolinsa. Sovittelija ei saa johdatella sovittelua liikaa, vaan antaa sovitteluun tulleiden itse sopia. Kun antaa sovitteluun tulleiden itse sopia mahdollisimman vapaasti, sovittu sopimus käy myös varmemmin toteen.

...mitä kokeneempi sovittelija niin sitä hiljaseemmaksi se käy sovittelutilanteissa, must se on hieno ohje, et se mitä se sovittelija sanoo, niin pääsääntöisesti vaan hyviä kysymyksiä, semmosia asiaan porautuvia ja napakoita kysymyksiä eikä mitään muuta...

6.3 Mitä kehitettävää sovittelussa olisi?

Seuraavaksi käsittelen ne haastatteluaineistosta esiin tulleet asiat, joita sovittelijat toivoisivat kehitettävän jatkossa. Kolme haastateltavista sanoi, että heidän mielestään olisi hyvä, jos lähisuhdeväkivallan sovitteluun tulleiden ihmisten kanssa voisi olla useampia erillistapaamisia ennen yhteistapaamista. Vaikka useamman yhteistapaamisen järjestäminen onkin mahdollista, niin sovittelijoiden mielestä olisi hyvä, jos mahdollisuutta useammille yhteistapaamisille tarjottaisiin useammin.

No mun mielest lähisuhdeväkivallansovittelussa nimenomaan, vois ehkä kehittää sil taval et enemmän antais niinku, tavallaan soviteltais enemmän, et esimerkiksi erillistapaamisia vois olla vaikka kaks, eikä niin et ne kummatkin tulee yhden kerran. Sitähän sanotaan et sovittelu ei oo terapiaa, mut sovittelu voi olla terapeutin kohtaaminen. Ja tavallaan joskus ihmisten ongelmat, siis eihän moni halua tulla kahta kertaa, mutta sillon kun tilanne on kärjistynyt ja joku kokee sellasen et siit sovittelustakin paljon apuu, ni sillon mun mielest sen täy-

tyis olla mahdollista, ja itse asiassa onkin mahdollista, mut sitä voitais ehkä enemmän viel tarjota sitä mahdollisuutta.

Melkein kaikki haastatteleman sovittelijat toivoisivat, että olisi mahdollista saada tietää omien sovitteluidensa lopputulokset, eli onko syyttäjän mielestä sovittelu riittänyt rikoksen käsittelyksi vai haluaako tämä viedä asian vielä oikeuteen. (Ks. aikaisemmin sovitteluun liittyvistä käytännöistä; syyttämättäjättämispäätös.) Lisäksi sovittelijat halusivat saada enemmän palautetta soviteltaviltaan. Käytännön ongelmina haastatteluissa tuli esille, että sovittelussa käytettävät kaavakkeet ovat epäselviä.

Haastateltavien mielestä olisi tärkeää, että sovitteluparit olisivat keskenään yhteen sopivia. Jos sovitteluparin kanssa yhteistyö ei toimi, voi sovittelusta tulla vaikeaa. Eräs haastateltavista ehdotti, että sovittelua voisi kehittää harjoittelemalla erilaisia sovittelutilanteita oikeiden sovitteluiden ulkopuolella. Keskeisenä ideana tässä olisi, että harjoitussovittelut videoitaisiin ja videoita katsottaessa voisivat sovittelijat itse katsoa, mitä kehitettävää omassa tavassaan toimia voisi mahdollisesti olla.

...mä oon joskus ajatellu sitä, että vois vaikka, että harjoteltas tämmösillä pareilla, että harjoteltas niinku lainausmerkeissä elävissä tilanteissa sitä yhteistyötä. Että olis vaikka näyttelijät, jotka näyttelis, että teillä on tällanen parisuhdeongelma ja te vedätte tän jutun läpi näitten kanssa. Ja sitte laitettas videolle niitä istuntoja, että videoitas ne ja sitte katottas jälkikäteen, että miten se paristyöskentely sujuu.-----Tietysti se on sille ihmiselle itelleen kova paikka, seurata et aijaa, et tässäkö mä nyt teen, mutta musta se on opettavaista, ja näkee ulkopuolisen silmin, miten mä itse toimin.

Mielestäni tärkeänä kehittämismahdollisuutena aineistosta nousi informaation jakaminen. Sovittelijat toivoisivat, että toimistolla olisi sellainen kansio, jossa olisi kaikkien mahdollisten alueelta löytyvien auttamistahojen tiedot. Kansion avulla sovittelijat voisivat esitellä soviteltaville, mistä olisi mahdollista saada jatkoapua. Olisi myös hyvä, että kansiota päivitetäisiin aina tarpeen mukaan. Olisi myös tarpeellista tietää se, minkälaiset jonot auttamistahoihin on.

Kyllä mun mielestä ohjaajat hyvin tuo näitä vaihtoehtoja esiin, mutta semmosesta on haaveiltu, et joka huoneessa ois semmoset kansiot missä ois ajankohdat, että ihan vaan plärättäs, suunnilleen kaikki mitä täällä Helsingissä voi käyttää, aina päivitetäs tiedot... puhelinnumerot ja sähköpostiosoitteet ja kaikki... niin sehän ois aika näppärä...

Erään sovittelijan mielestä olisi syytä parantaa eri auttajatahojen ja sovittelutoimiston yhteistyötä. Hänen mielestään olisi hyvä, että auttavat tahot ottaisivat itse yhteyttä niihin sovitteluun tulleisiin, jotka olisivat halukkaita saamaan jatkoapua. Hänen mielestään on aina epävarmaa, jos yhteydenotto auttaviin tahoihin jää ainoastaan asiakkaan vastuulle. Aineistossa puhutaan myös siitä, miten tärkeää sovitteluun tulleille olisi päästä jatkoavun piiriin mahdollisimman nopeasti sovitteluun tulemisen jälkeen. Valitettavasti se ei kuitenkaan ole aina mahdollista.

...et mun mielestä olis parempi, että joku näistä auttavista tulis että hei, meillä sulla ois mahdollisuus. Jos sä annat jonkun tommosen listan niin se on vähän niinku soitatko vai et soita? Ja sit on yks huono puoli, niin, että vaikka itse haluis niin, ne on täynnä, soitat mihin vaan niin joudut odottamaan kuukauden, ja pitäs heti päästä, se ois tärkeä. Jos siinä menee viikkoja niin se lässähtää. Kuitenkin tällainen auttamisprosessi on pitkä prosessi, ja sit se et pääsis siihen prosessiin niin se ois hyvä päästä heti alussa. Että on semmonen tunne että mä haluan apua ja jos sitä ei heti saa niin se on suuri ongelma.

7 Johtopäätökset ja pohdintaa

Sovittelu voi vaikuttaa monella tapaa positiivisesti ihmisen elämään, mutta jotta näin olisi, täytyy joidenkin ehtojen kuitenkin toteutua. Erilaisten tapausten sovittelijoiksi pitää valita sellaisia sovittelijoita, joiden yhteistyö toimii ja jotka sopivat sovittelemaan jotakin tiettyä tapausta. Tämän lisäksi olennainen osa sovittelua on se, että soviteltavat tapaukset ylipääntään sopivat soviteltaviksi. Sovitteluun sopimattomia tapauksia ovat esimerkiksi sellaiset parisuhteet, joissa on vakavaa ja toistuvaa väkivaltaa ja joissa jompikumpi parisuhteen osapuolista on alisteisessa asemassa. Tämänkaltaiseen väkivaltaan liittyvät oleellisesti ne väkivallan piirteet, joita käsiteltiin opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehyksessä luvussa, jossa kerrottiin lähisuuhdeväkivallan eri muodoista.

Mainitsin teoreettisessa viitekehyksessä muiden väkivaltatyötä tekevien tahojen, kuten poliisiviranomaisten tai terveydenhuoltohenkilökunnan, saaneen paljon kritiikkiä siitä, että asiakkaita ei ole ohjeistettu ottamaan yhteyttä muihin auttamistahoihin. Sovittelun peruseriaatteisiin kuuluu kuitenkin se, että sinne tuleville tarjotaan myös jatkoapua. Tässä mielessä sovittelu voi toimia hyvänä ”ponnahduslautana” pitkäjänteisemmän avun saamiseen.

Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että sovittelukoulutuksella on vain osavaikutus siihen, kuka on hyvä sovittelija ja kuka ei. Hyvän sovittelijan tärkeitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi ne sovittelijan luonteenpiirteet, jotka mainitsin aikaisemmin tekstissäni tutkimustuloksissa. Se, että sovittelija haluaa kehittyä jatkuvasti ja tuntee ajankohtaiset ilmiöt, on tärkeää. Lisäksi se, että

on motivoitunut sovitteluun ja tietää, miksi haluaa sovittaa, on olennaista, onhan kyseessä kuitenkin vapaaehtoistyö.

Ainoastaan yksi haastatteleistani sovittelijoista mainitsi tärkeäksi asiaksi sen, että sovittelija tunnistaa oman pimeän puolensa. Minä pidän asiaa tärkeänä, koska oman pimeän puolensa ymmärtäminen auttaa sovittelijaa varmasti tunnistamaan tämän myös sovitteluun tullessa. Se, että ymmärtää ja hyväksyy sen olevan meissä kaikissa, auttaa sovittelijaa käsittelemään vaikeita tapauksia. Koska sovittelun pääpiirteisiin kuuluu tasaveroisuus ja puolueettomuus, auttaa näiden asioiden tiedostaminen sovittelijaa olemaan asettumatta sovitteluun tulneiden ihmisten yläpuolelle. Tämä pätee mielestäni kaikkiin auttamisammatteihin. Yksi tärkeimmistä hyvän sovittelijan ominaisuuksista on kyky oikeasti kuunnella mitä asiakas sanoo ja keskittyä hänen asiaansa. Sovittelutilaisuus ei saa toimia sovittelijalle minään oman pätevyyden esitelykenttänä. Sovittelutilaisuuden tarkoituksena on tarjota sovitteluun tulleille ihmisille tilaisuus käsitellä vain omaa asiaansa ammattitaitoisten sovittelijoiden läsnä ollessa.

Mielestäni asioista puhuminen on kuitenkin pääasiassa aina hyvästä, ja sama pätee myös sovitteluun. Se, että joillakin on mahdollisesti ollut menneisyydessään huonoja kokemuksia sovittelusta tai että sovittelu ei sovi kaikkiin lähisuhdeväkivaltatapauksiin, ei riitä hyväksi argumentiksi sille, ettei sovittelua saisi järjestää lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Sovittelusta on varmasti apua monille sinne tuleville ja on hyvä asia, että sitä on mahdollista tarjota.

Sovittelijoiden vastauksissa tuli useasti esille toivomus siitä, että sovittelutoimistolle tehtäisiin sellainen kansio, jossa olisi kaikki mahdolliset auttamistahot Helsingissä ja mahdollisesti Helsingin lähialueilla. Tämä helpottaisi tarjoamaan jatkoapua sovitteluun tulleille, kun tiedot olisivat helposti saatavilla. Mielestäni hyvin tehtynä tämä voisi olla hyvinkin kätevää ja toimia myös monissa muissa sosiaalialan palveluissa. Sovittelutoimisto voisikin kysyä jostakin pääkaupunkiseudulla sijaitsevasta ammattikorkeakoulusta, jos joku opiskelija haluaisi tällaisen koota liittyen vaikka johonkin hanketoimintaan tai opinnäytetyöhön.

Haastatteluista nousi paljon aineistoa, jota minun ei ollut nyt mahdollista käsitellä tässä opinnäytetyössä. Jotkin niistä olivat sellaisia, mistä löytyy jo ennestään paljon tutkimuksia tai asioita, jotka nousevat esiin lähisuhdeväkivaltaa käsittelevissä kirjoissa. Tällaisia olivat esimerkiksi myös opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehäksessä käsittelemäni väkivallan selitysmallit. Joidenkin sovittelijoiden vastauksissa oli esimerkiksi pohdintaa siitä, mikä saa ihmisen käyttäytymään väkivaltaisesti läheistään kohtaan.

Opinnäytetyössäni käyttämäni kysymysten joukossa oli kysymys siitä, mitä mieltä sovittelijat ovat sukupuolittuneesta väkivallan käsitysmallista tai miten se ilmenee sovittelussa. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että sovitteluun tulleista lähisuhdeväkivaltatapauksista enem-

mistö on ollut sellaisia, että mies on lyönyt. Toki on voinut olla sellaisiakin tapauksia, että nainen on lyönyt tai molemmat ovat käyttäytyneet väkivaltaisesti. Olen saanut sellaisen käsityksen, että yleisesti ollaan sitä mieltä, että mies on se, joka lyö naista. Kuitenkin joissakin tuoreimmista tutkimuksissa on saatu selville, että nuorten seurustelusuhteissaan tekemästä väkivallasta huomattavan suuri osa on ollut sellaista, että tyttöystävä on lyönyt poikaystävänsä. Olisi mielenkiintoista tutkia enemmän sitä, miten väkivaltaan liittyvät ennakkoluulot ja käsitykset näyttävät nykyäänä väkivaltatyötä tekevien keskuudessa tai ylipäätään yhteiskunnassa.

Toinen mielestäni pohdinnan arvoinen asia on restoratiivisuuden eli korjaavan oikeuden ja sovittelun yksi perusperiaatteista eli rikoksen omistaminen. Sovitteluun kuuluu ajatus siitä, että rikoksen osapuolet saavat sopia keskenään asiansa. Vaikka sopimukseen päästäisiin, voi syyttäjä katsoa, että rikos viedään kuitenkin oikeuteen. Tällaisia tapauksia voivat olla esimerkiksi tilanteet, joissa väkivallan teossa on ollut jotain kättä pidempää. Mielenkiintoinen aihe keskustelulle olisi kuitenkin se, että milloin rikos on yksilöiden omaisuutta ja missä vaiheessa siitä syntyy yhteiskunnan omaisuutta.

Opinnäytetyötä tehdessäni opin mielestäni paljon lähisuhdevaltaan liittyvistä ilmiöistä ja siitä, mitä sovittelu oikeastaan on. Ennen opinnäytetyön aloittamista sovittelu ja rikosoikeuteen liittyvät asiat olivat minulle aiheina vieraita. Aiheena lähisuhdeväkivallan sovittelu oli erittäin mielenkiintoinen ja siitä syntyi paljon yhteiskunnallista pohdintaa. Opin myös käytännön asioita tutkimuksen tekemisestä, koska en ole aikaisemmin tehnyt tämänkaltaista työtä. Ehkäpä voin joskus tulevaisuudessa hyödyntää oppimaani.

Lähteet

- Ekholm, Elina & Katisko, Marja. 2012. Yhteiselo metropolissa -kokemuksia sovittelusta ja näkökulmia lastensuojeluun. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Flinck, Aune. 2006. Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Tampereen yliopisto.
- Flinck, Aune. 2013. Rakennamme sovintoa: opas rikosten ja riitojen sovitteluun. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tampere: Suomen yliopistopaino oy
- Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.) 2011. Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino oy.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2009. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Husso, Marita. 2003. Parisuhdeväkivalta: lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino
- Iivari, Juhani (toim.). 2007. Rikos- ja riita-asioiden sovittelijan opas. Suomen sovittelutuki ry. Sosiaali ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Iivari, Juhani. 2010. Oikeutta oikeuden varjossa: Rikossovittelulain täytäntöönpanon arviointitutkimus. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Jolkkinen, Pekka & Varjonen, Panu. 2002. Väkivalta- tunteita, toimintaa ja vastatunteita. Miessakit ry:n julkaisuja. Helsinki: Edita Prima oy.
- Kaitue, Sanna & Noponen, Tanja & Släen Anne. 2007. Yleistä muttei yksityistä- oikeudelliset keinot lähisuuhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Keskinen, Suvi. 2005. Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat: Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere University Press.
- Lehtonen, Anja & Perttu, Sirkka. 1999. Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki: Kirjayhtymä
- Malinen, Vuokko & Alkio, Paula (toim.) 2010. Paripsykoterapia ja parisuhteen kätkeytymät mahdollisuudet. Väestöliitto. Helsinki: VL-markkinointi
- Marttala, Pia 2011. Artikkelit teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.) 2011. Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta: Ensi ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino oy, 37-50.
- Newman, Chris & Iwi, Kate. 2011. Picking up the Pieces After Domestic Violence: A Practical Resource for Supporting Parenting Skills. Great Britain. Jessica Kingsley Publishers London and Philadelphia.
- Niemi, Jenni. 2010. Seurusteluväkivalta nuoren kokemana: Poliisiammattikorkeakoulun raportteja. Tampereen yliopistopaino.
- Nietola, Vuokko. 2011. Väkivaltatyö asiantuntijayhteistyönä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Notko, Marianne. 2011. Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Piispa, Minna 2011. Artikkelit teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.) 2011. Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino oy, 15-36.
- Rautava, Marie & Perttu, Sirkka (toim.). 2002. Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuuhdeväkivalta: käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Helsinki: Stakes/Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti.

Ruohonen, Marita & Ojuri, Auli & Säävälä, Hannu jne. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta: Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Saari, Salli. 2000. Kuin salama kirkkaalta taivaalta. Helsinki: Otava

Salonen, Juha-Pekka. 1996. Vallan lauluja: naiseen kohdistuvasta väkivallasta teoreettisesti ja taiteellisesti. Projektityyppinen päättötyö. Espoon terveydenhuolto- ja sosiaalialan oppilaitos. Sosiaalialan opisto-osasto.

Säävälä, Hannu & Pohjoisvirta, Riitta & Keinänen, Eero & Salonen, Santtu. 2006. Mies varikolle: Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti ry.

Takala, Jukka-Pekka. 1998. Moraalitunteet rikosten sovittelussa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Edita.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9., uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Törrönen, Hannele (toim.). 2009. Vaiettu naiseus: Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10.

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset	46
-------------------------------------	----

Liite 1 Haastattelukysymykset

Taustatiedot (nimi, ikä, jne)

Milloin olet aloittanut sovittelun? Kuinka kauan olet toiminut sovittelijana?

Onko sovittelu kehittynyt aloittamisesi jälkeen?

Miten olet itse kehittynyt?

Mitä kehitettävää sovittelussa mielestäsi olisi?

Minkälaisia piirteitä pidät hyvän sovittelijan ominaisuuksina?

Minkälainen on mielestäsi onnistunut sovittelu?

Entä epäonnistunut?

Miten yhteistyön sujuminen työparin kanssa vaikuttaa sovitteluun?

Mitä on restoratiivisuus ja miten se toteutuu sovittelussa?

Mitä luulet, että soviteltavat saa onnistuneesta sovittelusta?

Vaikka sovintoa ei olisikaan syntynyt, niin voiko sovittelu silti olla mielestäsi onnistunut?

Onko sinulla ollut sovitteluja, jotka ovat keskeytyneet ja mikä tähän on mielestäsi vaikuttanut?

Miten koet muiden auttavien tahojen esittelyn/tarjoamisen onnistuvan?

Miten hyvin sovittelu sopii mielestäsi lähisuhdeväkivaltatapauksiin?

Minkälaisia haasteita lähisuhdeväkivallan sovittelussa on verrattuna muuhun sovitteluun? Miten koet nämä?

Mikä on kokemuksesi lähisuhdeväkivallan sukupuolittuneisuudesta?

Oletko huomannut itsessäsi tai muissa ennakkoluuloja?

Miten suhtaudut jos joku ei mielestäsi tee oikeudenmukaista sopimusta? (oli se sitten epäoikeudenmukainen itseä tai toista kohtaan)

Oletko koskaan kokenut vaikeaksi sitä, ettet johdattelisi liikaa sovintoa? Miten käyttäydyt silloin?

Miten toimit jos huomaat olevasi puolueellinen sovittelussa?